

HRVATSKI PLANINAR

110 GODINA
100 GODIŠTA

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

TRAVANJ

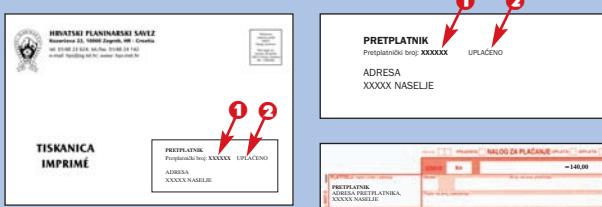
2008

4

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je 1. lipnja 1898. Časopis je od 1949. do 1991. godine izlazio pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2008. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naliđeljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti znaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u HPS-u (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu na časopis »Hrvatski planinar«, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranim na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. **Prednost** imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim i većim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenta!). Podrobnejne upute nalaze se na web-stranici časopisa.

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

WEB-STRANICA ČASOPISA:

www.plsavez.hr/HP

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
Željka Kasapović
Zdenko Kristijan
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
Željko Poljak
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

122

Kako se nekoć planinarilo

130 Planinarski izazovi
Kamešnice**137**Rezultati foto-natječaja
»Hrvatskog planinara«**142**

Golica

TEMA BROJA

Kako se nekoć planinarilo

SADRŽAJ

Kako se nekoć planinarilo	122
Željko Poljak	
Planinarska skloništa na Žumberku između dva svjetska rata	127
Vladimir Jagarić	
Planinarski izazovi Kamešnice.....	130
Darko Gavrić	
Prenj i ja	134
Miloš Bjelajac	
Planinari-fotografi, bravo!.....	137
Alan Čaplar	
Boje hrvatskih planina	140
Alpe, Alpe!	142
Darko Kos	
Cincar – planina za posebne doživljaje.....	145
Damir Martinovski	
Ugriz zmije otrovnice	148
dr. Dario Švajda	
Jesen na Grohotu.....	151
Jasna Žagar	
Glavni odbor HPS-a	153
Vijesti	157
Kalendar akcija	160

SLIKA NA NASLOVNICI

Vidik s Piramide u Samarskim stijenama (snimak s foto-natječaja »Hrvatskog planinara«)
foto: Antonija Troha

Kako se nekoć planinarilo

Zgode i nezgode iz zaboravljenoga vremena

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Poslije završetka Drugoga svjetskog rata planinarenje je u nas bilo nešto sasvim drugo nego danas, ne samo zbog drugačijeg poimanja planinarstva, nego i zbog prometne nerazvijenosti cijele zemlje i strašne nemajstine, čak i gladi. Tada ne samo da nije bilo privatnih automobila, nego niti međugradskoga autobusnog prometa i, nešto što je današnjem naraštaju gotovo nezamislivo: niste mogli otići u dućan i kupiti hranu za put, a kamoli planinarsku opremu. Sve je bilo »racionirano«, tj. ako je što i stiglo u dućane, moglo se kupiti samo uz posebne doznake, tzv. bonove ili točkiće, koje je vlast dijelila građanima prema strogim kriterijima. Većina planinarskih kuća bila je u ratu razorena ili opustošena, a ono malo sačuvanih nije pružalo nikakav komfor, pa čak ni osnovnu prehranu. Još k tome, prvih nekoliko godina komunistička vlast nije gledala planare sa simpatijom i gotovo da ih je svrstavala u isti red s »omraženim« seljacima, koje se nazivalo kulacima i po uzoru na SSSR nastojalo natjerati u kolhoze (kad nas su to bile seljačke zadruge).

Prilikom jedne posjete Josipa Broza Tita Tomislavovu domu na Sljemenu došla ga je pozdraviti planinarska delegacija u želji da joj se vrati Tomislavov dom, a on ju je već na ulazu neugodno osupnuo riječima: »Planinarstvo? To je buržoaska izmišljotina!« Iako nas je to deprimiralo, mora se priznati da je imao pravo jer je planinarstvo potrebbno samo građanima (»buržoaziji«), a ne i ljudima koji žive na ruralni način. Poslije je ipak pokazao blagonaklonost prema planinarama, kad su ga uvjerili da su planinari »najspasobniji za obranu gorovitih granica socijalističke Jugoslavije i da nitko ne može biti bolji partizan od planinara«, pa je Tomislavov dom vraćen planinarama.

Dokaz da je »Dinamo« imao i planinarsku sekciju

Od 1949. mogla su se opet osnivati planinarska društva, koja su 1945. bila ukinuta. Do tada su se planinari mogli udruživati samo u planinarske sekcije tzv. fiskulturnih društava, u kojima su bili pod istom kapom i planinari, i nogometari, i svi drugi sportaši. Danas rijetko koji dinamovac zna da je Dinamo do 1949. imao planinarsku sekciju. Još čuvam svoju člansku iskaznicu te sekcije i pokazujem je Bad Blue Boysima koji je s nevjericom opipavaju. Pogotovo smo postali omiljeni vlastima kad smo smisili originalnu lukavštinu: organizirali smo planinarske izlete i transverzale pod naslovom »Tragom te i te partizanske jedinice«, uglavnom izmišljenom trasom, onakvom kakva je nama planinarima odgovarala. Na taj smo način postizali ne samo moralnu, nego i stvarnu potporu, pa smo tako dobivali i kamione za prijevoz, vojska nam je posudivala šatore, čak i kuhala vojnički grah, a novine su uvelike hvalile planinare koji s entuzijazmom njeguju partizansku tradiciju.

Naravno da putovanje na otvorenim kamionima nije bilo udobno, često smo pokisnuli i prehladili se, a ponekad smo zbog kvara na motoru prenoćili negdje u šumi. Događale su

se i teške nesreće, pa je tako na jednom izletu u Žumberak kamion sletio s ceste i bilo je nekoliko mrtvih i teško ozlijedenih planinara.

Tada, u vrijeme kad je svaki individualizam bio politički sumnjiv, valjda zato što je izmicao režimskoj kontroli, vladala je doktrina da u najvećoj mogućoj mjeri treba poticati druženje, pa je tako već pet planinara imalo 75% popusta na željeznički, a to je tada bilo glavno prijevozno sredstvo. Ako je pak škola ili fakultet izdao potvrdu da je riječ o školskom izletu, popust je bio upravo nevjerojatnih 93%. Kada je studentska sekcija PD-a »Zagreb« 1949. organizirala alpinistički tečaj na Durmitoru, također je dobila 93% popusta jer smo bili »školska ekskurzija«; nominalno nam je vođa puta bio profesor biologije na Medicinskom fakultetu Zdravko Lorković (1900 – 1998), koji nam se pridružio zato jer je na Durmitoru kanio istraživati leptire. Tako je Studentska sekcija mogla unajmiti i cijeli vlak, pa odvesti 700 studenata na Planicu, gdje su se održavali skijaški letovi, a drugi put vlak za masovni izlet na Plitvička jezera.

Tada su planinari bili naviknuti na duga »cestarenja« i nitko nije rogoborio što se od željezničke stanice Rudopolje moralo do Plitvičkih jezera pješačiti četiri-pet sati. Zagrebački planinari smatrali su sasvim normalnim da se do doma na Glavici – jednog od rijetkih domova koji je nakon rata ostao planinarima – pje-

Alpinisti 12. travnja 1942. defiliraju na Jelačićevu trgu na proslavi prve godišnjice NDH

šaćilo od posljednje tramvajske stanice u Črnomercu.

Cipele! Budući da se tada nije moglo u dućanu jednostavno kupiti cipele, pogotovo ne planinarske, a današnje teniske još nisu bile izumljene, sretan je bio onaj tko se dokopao kakvih vojničkih cokula. Ali kako u Alpe bez gojzerica? Alpinisti su se dosjetili pa su na stare raspadnute gojzerice dali pričvrstiti komade rashodovanih automobilskih guma i – svih su bili sretni! Zapravo i nisu bili posve sretni, iz jednoga čudnog razloga. Tada, u vrijeme dok još nije bio dostupan vibram potplat, bile su u modi okovane planinarske cipele i to tako da su na rubu potplata bili zabijeni čavli s posebno izra-

Planinarska parada na Jelačićevu trgu u Zagrebu 1951. godine. Slijeva: tajnica PSH Tonka Abrus, urednik »Naših planina« Petar Lučić Roki, dopredsjednik PSH Boško Ivanović, alpinist Dušan Krotin i Vladimir Blašković

đenom širokom glavicom, zvani cveki. Cveki su trebali sprečavati klizanje na strminama, ali su zapravo bili opasni na glatkim stijenama, pa je zbog njih bilo i smrtnih slučajeva. Planinari su takve okovanke voljeli posebno zbog toga što se njihovo vojničko stupanje po asfaltu čulo nadaleko, na sveopće divljenje običnih građana.

Današnji planinari jedva će povjerovati da je Planinarski savez Hrvatske 1951. u Praškoj ulici 6 na drugom katu uredio postolarsku radionicu u kojoj su planinari mogli prepravljati stare cipele, no da je doista bilo tako dokazuje oglas u časopisu »Naše planine« (1951, str. 234; i nadalje ćemo citirati taj časopis kao dokument jednoga čudnog razdoblja naše planinarske povijesti). Tamo možemo pročitati čak i to da se na platnenu obuću mogu vulkanizacijskim postupkom naličepiti gumeni potplati, da se iz provincije cipele mogu poslati na popravak poštom, uz priloženu potvrdu planinarskog društva, te da se može plaćati i bonovima.

Eh, ti bonovi su posebna priča! Kao što je već spomenuto, tada niste mogli otići u dućan i kupiti cipele ako niste imali bon, a bon nije bilo lako dobiti. Planinari su imali posebnu mogućnost nabavke bonova ako su u svom planinarskom društvu dokazali uspon na određen broj vrhova viših od 1500 metara. Planinarski savez Hrvatske imao je u tu svrhu posebnu Komisiju za planinarske rezerve (NP 1951, str. 28)! Apsurdno: najprije se popni na Triglav, a onda

ćeš dobiti bon za cipele. Posljedica je bila absurdna: na Triglav su se penjali i neplaninari, da bi se domogli cipela, o čemu slikovito govori članak »Planinari, bodovi i repovi na Triglavu« (NP 1950, str. 354). U njemu se pisac žali što su planinari »izabrali baš Kamniške Alpe jer se tu može relativno lako 'zaraditi' mnogo bodova. Čim se popneš na visinu iznad 1500 metara, pa izabereš grebenske putove, možeš nakupiti masu bodova, u par dana, bez velikog truda, jer se čitavo vrijeme ne moraš ni jednom spustiti ispod 1500 metara«. U sljedećem godištu možete pročitati i ovu gotovo nevjerojatnu rečenicu: »Ako bi bodovi i bili 'krivi' za repove na Triglavu, i to bi u krajnjoj liniji bio uspjeh« (NP 1951, str. 28).

Pedesetih godina alpinisti su smatrani planinarskom elitom. Većina naših stijena bila je još netaknuta i svi su se divili prvenstvenim usponima alpinista, a oni su pronalazili sve novije i novije smjerove. Tako je u razmjeru maloj Klekovoj stijeni do danas ucrtano gotovo stotinu raznih smjerova i varijanata tih smjerova. No i s alpinistima je bilo kokekavih nepričika. Zbog loše opreme, nedovoljnog iskustva i nama danas teško shvatljivog entuzijazma, često su riskirali život i svake se godine dogodio poneki smrtni slučaj. Tome je mnogo pridonio i loša oprema. Tako se jedan alpinist žali: »Velikim prilivom zainteresirane omladine stara se užeta naglo troše i mnoga nisu više sposobna da im se povjere životi penjača« (NP 1949, 190).

U ono doba, kad se nije moglo ni pomisliti na dozvolu za pohod u strana gorja, alpinisti su, zahvaljujući svojoj vještini, mogli u slovenskim Alpama lako prebjegići u inozemstvo, a i od onih koji su uspjeli dobiti putovnicu i prijeći »željeznu zavjesu«, mnogi se nisu vratili u zemlju. Tako se, primjerice, od prvih petnaestak članova PDS-a »Velebit« iz Zagreba kojima je dopušten uspon na Grossglockner u Austriji, vratilo samo dvoje (!). Svi ostali raspršili su se kao emigranti po svijetu, od Australije do Kanade. Takvi bjegovi alpinista bili su javna tajna, o kojoj se zbog sramote nije smjelo pisati, ali jedan planinarski ideolog ipak diskretno preporučuje: »Posebno valja pooštiti budnost u pravcu pravilnog socijalističkog odgoja vrhun-

Štafetama smo udobrovoljili »one gore«
(autor na Triglavu 6. travnja 1951.)

skih alpinističkih kadrova, te ih pripremiti za teške uspone u inozemstvu, gdje će steći daljnja iskustva» (NP 1950, str. 2). Alpinisti su pokazali kako su dobro preodgojeni, dijelom glu-meći, a dijelom možda s istinskim poletom, i time što su sudjelovali u raznim političkim manifestacijama, pa tako čitamo: »Na proslavu blagdana rada 1. maja izašla je Alpinistička sekcija u cijelosti. U defileu prilikom proslave sudjelovalo je 30 alpinista i pripravnika« (NP 1949, str. 190). Zanimljivo je da neke alpiniste iz te povorke možemo naći na fotografijama defilea snimljenih sedam godina prije toga na Jelacićevu trgu u Zagrebu prigodom proslave prve godišnjice NDH (HP 1942, str. 66), među njima Slavu Brezovečkog (1911 – 1989) i Stjepana Brlečića (1924 – 2007), kojima je poslije, kao članovima Komunističke partije (!), povjerenja delikatna dužnost tajnika Planinarskog saveza Hrvatske.

U planinarskim kućama komfor je bio, s današnjeg gledišta – katastrofalni. Najčešće nije bilo kreveta, nego samo skupnih ležišta, i to na kat, a od posteljine u najboljem slučaju pokrivač bez presvlake. Prije nego je u našu zemlju stigao insekticid DDT (tada spasonosan, a danas zabranjen zbog toksičnosti!), kuće su bile pune gamadi, počevši od buha pa do stjenica i ušiju, zbog kojih osjetljiviji pojedinci nisu mogli zaspati, nego su radije prespavali u šumi pod nekom krošnjom. Dvokrevetne su sobe bile rijetkost, a budući da muškarci i žene nisu smjeli spavati u istoj sobi, bračni parovi morali su se razdvajiti: u mušku i žensku spavaonicu. Ako je kuća slučajno imala dvokrevetnu sobu, mogli su je dobiti samo parovi koji su imali isto prezime, inače se to smatralo odvratnim nemoralom. Pa i kod logorovanja se jako pazilo da uvijek budu osigurana barem dva šatora – muški i ženski. Kad se jedna naša planinarska ekipa vratila iz poljskih Tatra, gdje su u planinarskim domovima spavali u zajedničkim spavaonicama, jedan nam je planinar pod diskrekcijom priznao kako cijelu noć nije mogao zaspasti jer je pokraj njega ležala jedna lijepa Poljakinja.

Jedan je od najtežih problema na izletima bila prehrana. Hrana se nije mogla kupiti u dućanima, čak niti običan kruh, a rijetko je koja

Godina 1951.: planinari su sretni što se mogu voziti, makar na kamionu bez ikakve zaštite

planinarska kuća bila opskrbljena hranom. Kad smo jednom umorni stigli u planinarsku kuću, bili smo presretni što smo za večeru dobili tzv. poparu. Opskrbnik je iz neke prljave vreće istresao u lonac ogriske staroga kruha, ofurio ih vrućom vodom i zatim to posipao s malo sira – i bili smo presretni što ne moramo ići na počinak gladni. Tko je imao dobru vezu dobio je za planinarski pohod kakvu Unrinu konzervu (UNRRA je bila inozemna humanitarna organizacija koja je slala pakete u područja ugrozena nestaćicom), no neprilika je bila u tome što niste mogli birati: jedanput ste dobili mesne konzerve, drugi put maslac od kikirikija, treći put pekmez, ovisno o tome što se u tom času nalazilo u skladištu. Tako su jedanput slovenskim planinarima u Triglavskom domu rasle zubice kad smo mi Zagrepčani u blagovaonici otvorili hrpu mesnih konzerva. Drugi smo put bili nesretni jer smo dobili samo sanduk marmelade (tada se pakirala u drvene sanduke), koju smo jeli triput dnevno bez ikakva dodatka. Zanimljivo opažanje: unatoč omraženoj marmeladi penjali smo se lako kao divokoze, dok smo se nakon proteinski bogatih mesnih konzerva morali svaki čas odmarati (ugljikohidrati su pogonski materijal za rad mišića). Zbog takve prehrane nismo smjeli negodovati jer bi to bilo »buržoasko zastranjivanje«.

Danas je teško povjerovati da se tada u planinu nije smjelo ići, kao danas, radi užitka, nego zbog viših ideoloških ciljeva. Tako tadašnji vođič planinarski ideolog Vladimir Blašković

Velebitaši
»tragom te i te
partizanske
jedinice« na
Kopaoniku 3.
travnja 1950.
(autor na čelu
kolone)

(1901 – 1990) osuđuje planinarski hedonizam: »...čitavo brdo lukulsko-gastronomskih atributa: slanine, kobasica, pohanaca, suhog mesa, tvrdo kuhanih jaja, mladog luka, rotkvice, gibanice, kolačića, šljivove prepeke i starog lozinog nektara. ... Bio je to pravi izletnički triumf nepatvorenog malogradanskog nadriplaninarstva ... A danas – nastavlja Blašković u pjesničkoj ekstazi (mi koji smo ga poznavali znali smo da je hini, vjerojatno po partijском zadatku) – vijore se zastave, njišu se transparenti, čitava šuma parola govori o moralnom slomu klevetičke kampanje informbiroovskih kontrarevolucionara, a kliktaji tisuća grla slijevaju se u zanosan poklič predvodnika naše borbe, našeg rada, naših uspjeha, herojskoj Komunističkoj partiji Jugoslavije... To znači: ne odlaziti u planinu samo radi izleta... već radi ... prikupljanja novih snaga za nesebično izvršavanje mnogo-brojnih društvenih zadataka u izgradnji socijalizma« (NP 1950, str. 138).

U to doba nastojalo se planinarstvo što više obilježiti manifestacijama. »Mi idejnost možemo uspješno sprovadati putem Dana planinara, Titove štafete kao važnog momenta u narodno-socijalističkom životu, zatim Partizanskim marševima i uopće, da naši izleti i ture imaju pravi sadržaj« – kaže već spomenuti Blašković, a alpinist Slavo Brezovečki ga dopunjuje: »Na taj ćemo način najbolje odgovoriti svim neprijateljima naše socijalističke domovine.« (NP 1950, 3).

Kad ne bi postojali vjerodostojni dokumenti, danas bi se teško povjerovalo da su planinari 1951. mogli na Jelačićevu trgu u Zagrebu organizirati veliku paradu s tribinama: »Već poslije četiri sata popodne vrvio je trg Republike građanima, koji su došli da dočekaju štafetu. Vrlo ukusno uređena tribina naročito je privlačila pozornost prolaznika velikom maketom Jugoslavije, na kojoj su reljefno istaknute najviše planine od Triglava preko Medvednice... Pokraj šatora i planinarskih pomagala nalazila se logorska vatra iznad koje se ističe poprsje Maršala Tita. Par minuta poslije 17 sati čuli su se iz Jurišićeve ulice zvukovi glazbe, koja je stupala na čelu povorke od 150 planinara ... Slijedili su govori planinara i političara« (NP 1951, str. 93).

Skupština Planinarskog saveza Jugoslavije proklamirala je 1950.: »Zadatak planinarske organizacije jeste da propagira planinarsku organizaciju kao organizaciju u kojoj se jačaju i čeliče naši radni ljudi i omladina ... da budu pripremni i sposobni da brane tekovine narodne revolucije« (NP 1950, str. 230).

Tadašnji je režim dobro ocijenio vrijednost planinara kao vrsnih terenaca i domoljuba pa ih je nastojao pridobiti za svoje ciljeve, a planinari su dokazali tu svoju vrijednost u Domovinskom ratu, u kojem su osnovali vlastite jedinice i branili Hrvatsku na najtežim područjima, počevši od Velebita pa do Dinare.

Planinarska skloništa na Žumberku između dva svjetska rata

Vladimir Jagarić, Zagreb

Na glavnoj redovitoj godišnjoj skupštini HPD-a 1930. godine bilo je, između ostaloga, govora i o gradnji planinarskih kuća, »koje su prvi preduvjet za razvoj planinarstva i promet stranaca« (dr. I. Krajač). Na Žumberačkoj gori predviđena je tada gradnja kuće ispod vrha Svetе Gere, ali prije toga »treba osnovati planinarsku podružnicu u Sošicama«. Prijedlog nije ostvaren, unatoč tome što je u to vrijeme naselje Sošice brojilo oko 400 žitelja.

Planinari koji su posjećivali Žumberačku goru između dva svjetska rata, a izleti su bili većinom dvodnevni i višednevni, noćili su u prenoćištima gostionica, privatnim kućama i na sijenu u »štaglju«, tj. na sjeniku. Ponekad se noć probdjela i u čekaonici na željezničkoj postaji, pa čak i ispod krošnje kakvoga drveta. U prenoćištima gostionica nije bilo naročita komfora – sve je bilo po »domaći«, od ležišta do »košte« (hrane), od koje je najtraženija bila »žumberačka pogača« i »povitica« (pogačica od čvaraka).

Jedan od prilaza Žumberačkoj gori bio je s jastrebarske strane. Prigodom izleta na Slavečiku goru prespavalo se u Slavetiću na sjeniku vlasnika gostionice »Horvat«. Do sela se pješićilo od željezničke postaje Jastrebarsko preko Črnilovca i Petrovine, a u Jastrebarskom mogla se unajmiti i kočija. Povratak je bio preko sela Dola i preko Krašića do željezničke postaje Zorkovac (na pruzi Karlovac – Zagreb).

U dolini rječice Kupčine planinari su mogli prenoći u Pribičkom Strmcu (oko 2 km od

Krašića). Spavalо se u »kirijaškoj« sobi na »strožaku« (blazina napunjena sijenom) u dvostranoj zgradi gostionice i trgovine Josipa Adlešića. Ako su ležišta zauzeli gonići stoke ili kočijaši konjske zaprege s drvima (»na klatfrem«), koji su se vraćali sa sajma u Jastrebarskom ili Karlovcu, produžilo se do obiteljskoga gospodarstva Medvena u Medvenovoj Dragi, potomaka starih plemića – jednoselaca. Kod Medvena su planinari uvijek bili gostoljubivo dočekani pićem, hranom i prenoćištem.

Taksist Stjepan Klemenčić iz Jastrebarskog uveo je tridesetih godina 20. stoljeća autobusnu liniju Jastrebarsko – Kostanjevac (nakon rata liniju je vozio autobus Karla Kolića, trgovca iz Jurkova Sela). Lakše su tada planinari stizali do Sošica, polaznog mjesta za vrh Svetе Gere.

Adlešićeva gostionica u Strmcu Pribičkom 1945. godine

Medvenova kurija u Medven Dragi 1955. godine

U Kalju, oko 12 km od Kostanjevca, putnici namjernici noćili su u zgradama općinskog načelnika Pavla Kekića i u zgradama šumarije. O mogućnosti smještaja i prehrane u Kalju obavještava planinare 1906. Vjekoslav Novotni u svojem »Vodiču na Plješivici i Svetu Geru«.

U Sošicama, oko 12 km od Kostanjevca, planinari su mogli noćiti u tri kuće gdje su bile gostonice s prenoćištem. Najstarije prenoćište bilo je pri »Marici«, koje također spominje Vjekoslav Novotni u svojem Vodiču. Legendarni sošički načelnik Nikola Hranilović - Vuna iznajmljivao je dvadesetih godina 20. stoljeća dvije sobe za noćenje u svojoj novoizgrađenoj katnici. Kada se »Vuna« preselio u Zagreb, njegovu je kuću kupio Nikola Radić - Ilas, koji je nastavio s iznajmljivanjem soba. Planinari su noćili i u trećoj sošičkoj kući, gostonici kod Dake Radića - Dakice. »Maričina birtija« s prenoćištem bila je najpoznatija, dok se »Vunino« prenoćište smatralo »elitnim smještajem«.

Do podnožja vrha Svetе Gere (Kuti) u Sošicama su se mogla unajmити lagana zaprežna kola za tri forinte, a za nošenje naprtnjače na konju morala se platiti jedna forinta.

Drugi je pravac prema Žumberačkoj gori bio s karlovačke strane. Putovalo se vlakom do

Karlovca, gdje se presjedalo u vlak Metlika – Novo Mesto – Ljubljana. Iz Metlike je dvaput na dan vozio autobus do Radatovića (dalje je bilo oko dva sata hoda do vrha Svetе Gore). Noćilo se prema potrebi u gostonici Marka Smiljanica - Markoša.

Nad glavnim ulaznim vratima župne crkve u Radatoviću otkrivena je 23. rujna 1934. spomen-ploča Jovanu Hraniloviću (1855 – 1924), piscu čuvenih »Žumberačkih elegija«. Uz mnoštvo naroda proslavljen je nazočila i nekolicina planinara iz Zagreba i Karlovca. Planinari su se nakon proslave uputili prema vrhu Svetе Gere tražeći lokaciju za planinarski dom.

U Zagrebu je 1934. godine pri Društvu Žumberčana osnovan Fond za turizam iz kojeg se namjeravala financirati izgradnja »planinarskih kuća na Žumberku i za maljanje znakov«. Predložene su dvije lokacije, jedna na području vrha Svetе Gere, a druga ispod vrha Zečaka, u blizini sela Višoševića. Članovi Fonda predlagali su da se, dok se ne izgradi kuća, uvedu »planinarske štacije«, gdje će se moći prenoći.

Nikola Šejatović iz Jezerina predlagao je da se na Kordovoj gori, u blizini kapele sv. Ilike, izgradi »planinarska kuća za turiste«.

Hranilovićeva (»Vunina«)/Radićeva (»Ilasova«) kuća u Sošicama

Gotovo u svakom broju Žumberačkih novina pisalo se o planinarstvu. Tako u broju 5 iz 1934. piše i ovo: »... ne bi li sami Žumberčani mogli o svom trošku ili barem u zajednici s planinarskim društvom sagraditi dom na Svetoj Geri, time bi pomogli bratu u zavičaju i onoj njegovoj sirotinji«. U broju 2 iz 1937. piše kako će se organizirati izlet na Žumberačku goru posvećen športu i skijanju, te će se tom prilikom razgovarati o gradnji planinarske kuće na Svetoj Geri. Izlet je organizirao Planinarski odbor pri Fondu za turizam Društva Žumberčana.

»Zadruga planinar« (prije »Planinarski odbor«) zamolila je početkom 1940. Školski odbor u Sošicama da joj odstupi dio zemljišta u školskom vrtu za izgradnju »vrlo potrebnog Žumberačkog planinarskog doma, koji bi imao sobu s kupaonom, a hrana i piće dobila bi se kod domaćih gostioničara«. Tako je pisalo u Žumberačkim novinama, u broju 10, godine 1940.

Stojdraga je dvadesetih godina 20. stoljeća bila jedno od najpopularnijih zagrebačko-samoborskih izletišta, zahvaljujući gostoljubivom i u žumberačkoj planinarskoj publicistici često spominjanom stojdraškom župniku Mihajlu Sergejeviću Trbojeviću. U njegovu

župnom dvoru planinari su znali odsjeti i po nekoliko dana. Noćilo se i u stojdraškoj cestarnici, gdje su planinari imali na raspolaganju »tri planinarske sobe« (Dragutin Hirc: »Pisma iz Žumberka«, 1898). Spavalо se i u »Planinarskom odmorištu«, u kući gostioničara Janka Severovića, te u Osredku, nedaleko od Gabrovice, u šumarskoj kući Jurja Ogriza.

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata područje Radatovića bilo je pod talijanskom okupacijom. Prilikom povlačenja talijanske vojske iz Radatovića, u prosincu 1942., Talijani su zapalili pola sela. Izgorio je tada i pripremljeni drveni građevni materijal za planinarsku kuću, uskladišten u dvorištu gostioničara Marka Smiljanića - Markoša. Već je bio napravljen i tlocrt kuće. Planinari su kuću namjeravali graditi na livadi »Studenta voda« (taj podatak saznao sam od Nikice Smiljanića, unuka gostioničara Marka). Tamo je danas lovačka kuća, odakle ima dobar sat hoda do vrha Svetе Gere. Pitanje planinarske kuće na Žumberačkoj gori konačno je riješeno nakon rata izgradnjom doma na Vodicama (PD »Dubovac«, Karlovac, 1959 – 1961) i u Sekulićima (rekonstrukcija stare seljačke zidanice, bivše vikend-kuće prof. dr. Danijela Derežića, u planinarski dom, PD »Monter«, Zagreb, 1987).

Planinarski izazovi Kamešnice

Darko Gavrić, Split

Malo je planina koje su tako zanimljive kao Kamešnica, no unatoč svojoj lježno toliko posjećena koliko zaslužuje s obzirom na svoje specifičnosti. Više je razloga za to. Jedan je od najvećih nedostataka što na toj visokoj i prostranoj planini do novijeg vremena nije bilo ni jedne planinarske kuće, a drugi je razlog što mnogi planinarski putovi dugo nisu obnavljani, tako da se stare oznake ponegdje jedva razaznaju. U posljednje se vrijeme stanje

mijenja pa Kamešnica ponovno dobiva na važnosti.

Kamešnica je granična planina, koja se dijelom nalazi u Bosni, a dijelom u Hrvatskoj. Njezini najviši vrhovi – Konj (1856 m), Kamešnica (1809 m) i Garjata (1773 m) – nalaze se na teritoriju Bosne i Hercegovine. Zbog teškog terena, na planini nema graničnih oznaka. Kamešnica nije bila zahvaćena ratnim djelovanjima pa na njoj nema mina i po njoj se svatko može kretati bez straha.

DARKO GAVRIĆ

Planina s dva različita lica

Kamešnica očarava svojom pitomošću, ljetopotom travnatih visoravni i čistoćom bukove i jelove šume. Tu su mnogi izvori, kameni vrhovi i okomite stijene kakve susrećemo u Alpama, ali i mnoštvo krških vrtača i speleoloških objekata. Najdublja je istražena jama na Garjati, ispod samog vrha (-250 m).

Bosanska strana Kamešnice sasvim je različita od dalmatinske. Dalmatinska je strana pitomija i mnogo blaža, a bosanska je strma i teško prohodna, pretežno obrasla šumama bukve i jеле.

Dugo godina mogli su se na Kamešnici vidjeti dalmatinski i bosanski stočari, no stanje se promijenilo. Mnoge srušene kuće i pojate u posljednje vrijeme ponovno dobivaju crvene krovove. Najljepši su primjer Gljevske stajine, koje se nalaze između vrha Glavaša (1308 m) i Garjate.

Dalmatinski i livanjski planinari prošle su jeseni dovršili markaciju uzduž cijelog hrpta te dugačke granične planine, pa taj put više nije rezerviran samo za pojedince dobre kondicije i

istraživačkoga duha. Markacija počinje u Rosnom dolcu, koji je sastavni dio prijevoja Vagnja (1173 m). Vagnju se može prići automobilom iz pravca Sinja preko Hana na Cetini. Na križanju ceste iza Hana treba krenuti desno za Gljev i odatle nastaviti lijevo makadamom za Vaganj. To je stara, široka, makadamska cesta, koja je nekad bila glavna poveznica Livna i Splita. Na putu do Vagnja prelazi se preko malograničnog prijelaza Bilog Briga i nastavlja za Trnove poljane, gdje se nalazi motel »Heidi«. On je sada zatvoren, a uz njega su kontejneri granične policije Bosne i Hercegovine. Cesta se nastavlja do Vaganjskog sedla i stare lugarnice, gdje se udesno odvaja 3 km dobrog makadama do Rosnog dolca. Do Vaganjskog sedla može se doći i s bosanske strane, iz Prologa, odakle se probija trotračna cesta, koja će ubrzo biti asfaltirana.

Put grebenom Kamešnice

Od Rosnog dolca dalje treba ići pješice. Krećemo uzbrdo, uglavnom kroz šumu, i nakon sat i pol uspona dolazimo do ruševine neka-

Divovsko prirodno okno

dašnje planinarske kuće splitskog »Mosora«, koja je bila svečano otvorena 23. rujna 1934. Za pola sata stižemo u Kurtegića dolac, travnatu zaravan okruženu šumom, iznad koje se dižu vrhovi Planinica (1612 m), Koleabajka (1535 m) i Trovrsi (1645 m). Dolac je prije Drugoga svjetskog rata, a i nakon njega, bio omiljeno izletište i skijalište splitskih planinara. Novoosnovana planinarska udruga »Dinaridi« iz Splita planira napraviti planinarsko sklonište i vratiti dôcu stari planinarski sjaj jer je od starih pojata ostala samo hrpa kamenja. Ostvarenje toga projekta očekuje se tijekom ove godine. Glavnina građevinskog materijala je prikupljena, a kad okopni snijeg, sve što je potrebno za radove bit će prebačeno helikopterom. Kuća će biti izgradena u planinskom stilu, od jelovih oblica. U njoj će biti jedna prostorija za boravak, a u potkovlju spavaonica.

Markacije dalje vode uzbrdo bukovom šumom zaobilazeći Planinicu, te izbijaju na greben kojim se ide dalje prema Burnjači (1770 m). Nastavljuju se zatim grebenom prema Garjati, vrhu koji se nalazi u samom središtu

planine i s kojeg se pruža veličanstven vidik na cijelu Kamešnicu. Prizor u kojem se s jedne strane izmjenjuju surov kamenit krajolik, krševit grebenski niz i duboke vrtače, a s druge strane pitome livade, koje su u proljeće pune mirisne vegetacije, jedan je od najljepših koji se može vidjeti na Kamešnici.

Staza nas dalje vodi na Bliznički brig (1690 m) i sa svakim novim korakom otkrivamo nove oblike u carstvu kamenih spletova. Nastavljamo krasnim udolinama do Bunarića (izvora vode), gdje se markacija račva: lijevo za vrh Kamešnicu (koja nije najviši vrh planine Kamešnice), a desno za planinarski dom u Donjim Koritim (2 h i 30 min). Bunarić je neobičan fenomen jer se nalazi na razmjerno velikoj nadmorskoj visini, a presuši tek za velikih ljetnih žega i sušnih razdoblja.

Put za vrh Kamešnicu vodi kroz klekovicu i na vrh izbjiga nakon otprilike pola sata oštrog uspona. S toga je vrha nezaboravan vidik na dio dinarskoga krša, Livanjsko polje i bosanske planine. Ovdje osjećamo čak četiri tipa podneblja: od prave i prijelazne sredozemne, do konti-

DARKO GAVRIĆ

Tuljac za žig na Konju

nternalne i planinske klime, s dodirom suhih kontinentalnih i vlažnih morskih zračnih struja.

Dalje, prema najvišem vrhu Kamešnice, Konju, staza nas također vodi grebenom, čas užbrdo, čas nizbrdo. Nakon pola sata udesno se odvaja markacija za Donja Korita i vrh Kruge (1606 m), a za još otprilike pola sata od toga križanja stižemo na Konj. S Konja se može sići

do Poduba, odnosno Voštana, ili preko Žlabinе, gdje PD »Jelinjak« iz Trilja ovoga ljeta namjerava urediti planinarsko sklonište. Od Žlabinе nas makadamski put vodi u Voštane. Od Konja do Voštana ima oko 4 sata hoda.

Staza prema Podgradini (BiH; 3 h) najkratča je, ali i najstrmija. Na njoj se, sat vremena hoda od vrha, nalazi nova planinarska kuća na Pešinu vrilu. Za cijelu turu od Vagnja do Voštana treba najmanje 10 h.

Planina kao prijatelj

Raznovrstan prostor i dinamičan krajolik trajan su izazov nama planinarima, znatiželjnim posjetiteljima i pustolovima, i prilika za otkrivanje novih prirodnih ljepota u intimnom dodiru s prirodom. A njih je na ovoj planini u izobilju. Oni koji su prošli put grebenom Kamešnice ili koji će ga tek proći, neće zažaliti što su došli jer će se čarobna panorama duboko urezati u njihova sjećanja. Kamešnica je planina s kojom se može sklopiti dirljivo prijateljstvo.

DARKO GAVRIĆ

Prema Vagnju – ravno!

Prenj i ja

Miloš Bjelajac, Sisak

Ma, nisam ovamo došao zbog adrenalina. Ni zbog osvajanja, ni zbog rekorda. Planina se ne osvaja. U planinu dolazim da joj se poklonim, da je pogledam s najviše točke i cijelu obuhvatim, da me prožme i ispuni svojom snagom, ljepotom, prostranstvom i vjekovima.

Mi smo se na Prenj dokotljali od Bijele (konjičke) šumskom cestom izdubljenom žestokim bujicama, koja nam je, kad nismo micali kamenje ili svladavali izlokanе brazde, stalno izmicala ispod kotača. Malo uz zapinjanje, malo uz žmirenje na zavojima, pod stalnim nadzorom jutarnjeg sunca, penjali smo se više od sat vremena u okrilje čarobnoga planinskog svijeta.

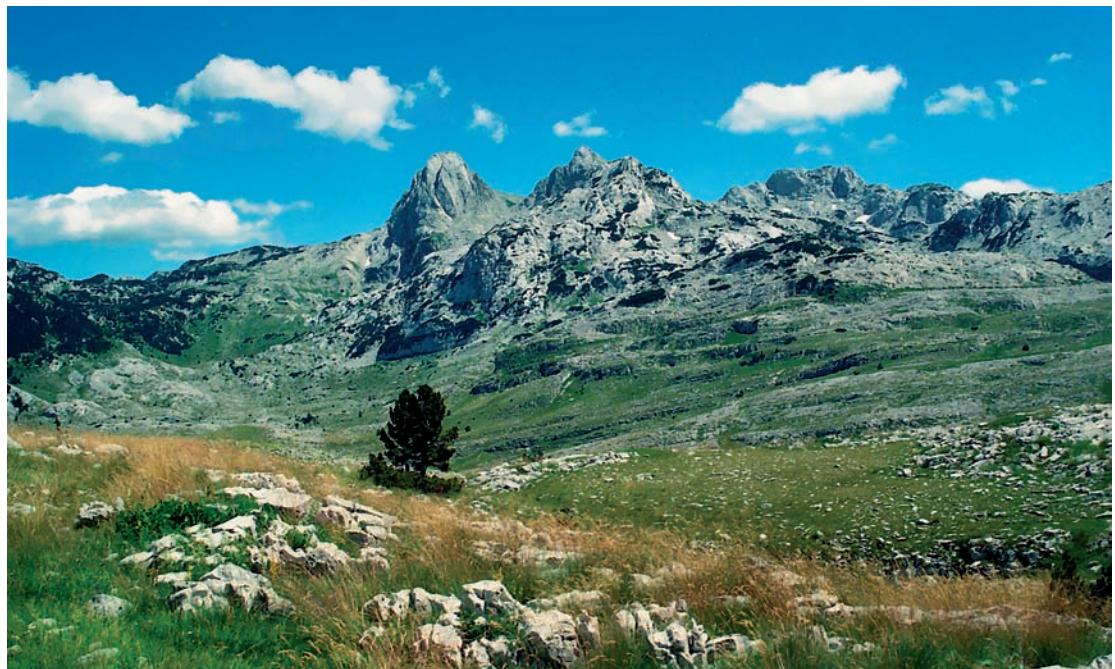
Bilo nas je trojica – Mirsad, Tiho i ja. Mirsadu su, kad je još bio beba, pod jastuk stavljali

dva kamena, jedan sa Čvrsnice i jedan s Prenja, jer je samo tako mogao zaspati. Zato mu Prenj i Čvrsnica dođu gotovo kao otac i mati, toliko je za njih vezan. Tiho je vrhunski sportaš koji je svoj prvi odlazak u zonu 2000 shvatio gotovo profesionalno i odmah, već prvi dan, izšao na dva vrha iznad 2000 metara. Hrabo se nosio s prvim planinarskim iskustvima, a otkrio je i alergiju na pelud prenskog cvijeća, trava i kleke. Meni je cijela ta akcija bila ostvarenje stare, brižno njegovane planinarske želje. O Prenju sam slušao priče, gledao sam ga sa Čvrsnice, tražio po internetu i konačno sam se, ohraben dobrom vremenskom prognozom i u dobrom društvu, uputio prema Jablanici. Mirsad nas je dočekao u »Ruži« s planom za tri planinarska dana.

MILOŠ BJELAJAC

Hodati Prenjom pravi je užitak za sva čula – mnogi Prenj smatraju najljepšom planinom u BiH

MILOŠ BIELAJAC

Otiš i Zelena glava – najviši vrh Prenja

Kad smo izašli na Tisovicu, zatekli smo posljednje jutarnje magle, a Prenj nas je gledao s Otiša i Zelenog glave kao da pita što li hoćemo, koga trebamo i kamo smo krenuli. Nabacili smo ruksake i kroz rosu krenuli uz Tisovicu prema kolibi na Vrutku. Putem smo dolili vode na vrelu Lončiću i izašli do kolibe. Koliba na Vrutku odlično je poslužila i kao prenoćište i kao polazna točka za obilazak toga dijela planine. Nakon prohladnog iskustva iz prve noći, iduće večeri nismo bili lijeni podložiti vatru i zagrijati umorne kosti.

Prvi dan, nakon izlaska do kolibe, ostalo nam je dovoljno vremena da se popnemo na Zelenu glavu i Otiš, da se spustimo do razorenog doma na Jezercu i vratimo do kolibe. Sutradan smo rano, gurani u leđa prvim sunčevim zrakama, oko Crnoglava krenuli prema Lupoglavlju. Bio je to još jedan jedinstveni prenjski doživljaj, s vidicima od Durmitora do Cincara i Raduše, od Bjelašnice i Vranice do Veleža, a meni se učinilo i još dalje, ali sam prestao pogađati jer nisam znao imena za te daleke planinske obrise. Čak mi se učinilo i da je horizont preko Mostara previše pravilno zakrivljen i da bi mogao biti more. Iza Lupoglavlja se

Prolazeći planinom po više ili manje vidljivim stazama, uz novije ili starije markacije, uživao sam potopljen u trave, cvijeće i sipare među kamenim vrhovima

sakrila dolina Poljica u kojoj je nepoznati majstor skladnim slaganjem kamenih ploča, livada i šumaraka stvorio čudnovat ambijent, za koji nisam siguran je li ljepši kad ga se gleda s visine ili kada se ušeta u njega. Dolina je izvan ruke i nije neko mjesto pogodno za »osvajanje«, pa će dugo ostati pošteđena tragova planinarske cipele. Način na koji je Mirsad govorio o njoj dao je naslutiti da kod jablaničkih planina ima poseban status, nešto kao mjesto koje je namijenjeno samo pravim gorskim hodočašćima.

Moja je slabost, ali i dobra strana, da lako podlegnem utjecaju planine, pa me udaljenost, strmina ili teret na ledima ne sprječa-

vaju da hodam satima. Prolazeći planinom po više ili manje vidljivim stazama, uz novije ili starije markacije, uživao sam potopljen u trave, cvijeće i sipare među kamenim vrhovima. Ipak sam primijetio da Mirsad kroz sve to prolazi s velikim respektom prema planini koju tako dobro poznaje, da pogledava na barometar, da ne skraćuje korak i ne pravi duge odmore. Prenj ga je naučio da može naglo promijeniti raspoloženje, sakriti sunčani osmijeh, navući maglu, oblake, kišu i snijeg, a u tim uvjetima obilježena minska polja mimo kojih smo prolazili i planinarske staze postaju teško uočljivi. I najiskusniji se sklanjavaju kada Prenj zaboravi na planinare ili se na njih naljuti, ali mi smo imali sreće i Prenj nam je pokazao samo svoju dobru stranu.

Posljednji dan smo izašli na Veliku kapu, spustili pogled na dolinu Bijele, Konjic i Jablaničko jezero, a sve one lijepе bosanske planine koje su izdigne svoje travnate i kamenite grbe posvuda uokolo neću nabratati. Spustili smo se do kolibe i odradili onaj neizbjegni osjećaj zadovoljstva koji nastaje nakon posljednjeg hodanja, kada znaš što si prošao i što ćeš pokušati

idući put, jer uvijek saznaš za još neki hram Prirode pred koji se može stati i pronaći onu skrivenu religioznost koju planine kriju u sebi. Na Prenju će to sljedeći put biti Cetina i Veliki Prenj, možda još ove godine.

Natrpali smo ruksake i spustili se niz Tisovicu. Putem smo navratili do vrela iznad ruševnih koliba na Tisovici, odmorili se u hladu i nastavili do automobila. Zaobišli smo stado konja koje je jučer stiglo u planinu i pozdravili se s Prenjom, ovaj put kao dobri prijatelji.

Oprezno smo se spustili u dolinu niz onu istu nemirnu cestu, predahnuli uz pivo »iz vode«, a zatim raspravljali o proteklim danima nad jablaničkom janjetinom, kao što je i red. Završna riječ, uz uštipke, kajmak i sireve, bila je u »Ruži«, tamo gdje je sve i počelo. Te večeri sam preko Neretve još jedanput pogledao na Prenj, a ujutro smo stali na Makljenu, odakle se Prenj vidi slijeva udesno i nazad, da provjerimo jesmo li zapamtili imena svih njegovih vrhova.

Najvažnije je da smo Prenj obišli ne ostavljajući traga, tako da samo on zna da smo тамо bili. Zato će nas i sljedeći put lijepoочекati. Mirsad bi zaključio: »Dobro kažeš! Ne znam što kažeš, al' dobro kažeš.«

MILOŠ BJELOĀAC

Ukras u kršu

Planinari-fotografi, bravo!

Rezultati foto-natječaja »Hrvatskog planinara«

Alan Čaplar, Zagreb

Krajem prošle godine u našem je časopisu objavljen poziv planinarima za sudjelovanje u foto-natječaju »Hrvatskog planinara« povodom 100. godišta i 110. obljetnice izlaženja časopisa. Pristiglo je mnogo lijepih fotografija, a u proteklih nekoliko mjeseci one su obrađene i ocijenjene. Evo i rezultata!

Prije svega, recimo da je foto-natječaj organiziran radi prikupljanja kvalitetnih snimaka za objavljinjanje u časopisu, a ne radi nagradivanja i nadmetanja oko pitanja »ko je bolji«. Naime, već duže vrijeme autori fotografija koje se objavljaju u časopisu uglavnom su samo autori članaka i vijesti i uz njih razmjerno uzak krug drugih planinara. Stoga je Urednički odbor želio putem foto-natječaja otvoriti put do stranica časopisa i drugim zainteresiranim planinarkama i njihovim dobrim snimkama. Ta se želja zahvaljujući dobrom odazivu na natječaj u potpunosti ispunila – pristiglo je mnogo fotografija vrijednih divljenja! Najbolje snimke predstaviti ćemo u ovom i u nekoliko sljedećih brojeva, a uz redovne članke u časopisu objavit ćemo i mnoge slike koje nisu nagrađene, a kvalitetom zasluzuju objavljinjanje u časopisu i mogu dobro ilustrirati temu o kojoj se piše. Neke od slika, koje su za to pogodne zahvaljujući kvadratičnom formatu, ukrasit će naslovnice časopisa. Prva među njima bila je slika na naslovniči prošlog broja – snimak žumberačkih kukurijeka (fotografija Marija Žutog), a druga je slika na naslovniči ovog broja koju je snimila Antonija Troha.

Na natječaj je do zadanoga roka pristiglo 1647 snimaka od 38 autora. Ocijenjivanjem je obuhvaćeno 1239 fotografija (dio autora poslao je više od dopuštenog broja slika pa je izvršena predselekcija). Među pristiglim fotografijama bilo je i nekih koje nisu bile posve u skladu s

Karikatura Senaida Serdarevića (1953 – 1999)

pravilima i idejom natječaja, no nismo ih isključili jer se to po propozicijama natječaja nije moglo. Primjerice, neki su autori poslali iste fotografije koje su slali i na natječaj koji smo organizirali 2004. godine, dok su neki umjesto digitalnih fotografija poslali manje ili više uspješne skenove dijapositiva i fotografija te pretjerao sažete slike. Što učiniti s takvim snimkama ako »original« kojim raspolažemo nije dovoljno kvalitetan? Moglo bi se dogoditi da neku fotografiju nagradimo, a da se ne može objaviti jer tehnički nije dovoljno kvalitetna za tisak. Ponekad se na fotografijama vidi i osoba koja nam ju je poslala, što znači da ju je vjerojatno njenim fotoaparatom snimio netko drugi (možemo li isključiti te slike zato što poznajemo pošiljatelja?). S druge strane, mnoge planinare nitko iz ocjenjivačkog odbora ne poznaje i tu bi se moglo dogoditi da propustimo isključiti njihove portrete. Odlučili smo stoga i te fotografije

REZULTATI FOTO-NATJEČAJA

1. tema – Vrhovi Hrvatske planinarske obilaznice

1. mjesto

Ivanščica, foto: Đenka Špralja

2. mjesto

Plešivica s Oštrca, foto: Slavko Bolarić

3. mjesto

Sv. Ilija na Pelješcu, foto: Vladimir Jagušić
Orljak (Dugi otok), foto: Željko Tancer
Mali Bat (Crnopac), foto: Branko Balaško
Dinara, foto: Igor Popović
Badanj na Dinari, foto: Igor Popović
Veliki Zavižan s Vučjaka, foto: Ante Vukušić

Pohvale

Samoborsko gorje, foto: Slavko Bolarić
Vidik s Piramide (Samarske stijene), foto: Antonija Troha
Pogled s Osoršćice, foto: Vladimir Jagušić
Na Kijevskom Batu, foto: Vladimir Jagušić
Modro, foto: Darko Mohar
Mjesto za odmor - Učka, foto: Dražen Demark
Klek, foto: Đenka Špralja
Biokovo – Vošac, foto: Đenka Špralja

3. tema – Čovjek i planina

1. mjesto

Bez granica - Aiguille du Midi-Chamonix, foto: Žarko Seršić

2. mjesto

Osjeti slobodu (Mont Blanc), foto: Žarko Seršić
Drveće i čovjek, foto: Franjo Mlinac
Kolona planinara, foto: Josip Pejša

3. mjesto

Svitanje na Risnjaku, foto: Mario Žuti
Na stijeni, foto: Slavko Bolarić

Pohvale

Zov bjeline, foto: Ivan Marušić
U sedlu, foto: Branko Balaško
Četiri noge i srednji Velebit, foto: Irena Žuti
Raj na Stolu, foto: Branko Balaško
Na krilima Obruča, foto: Ivan Marušić
Ledena pustinja, foto: Franjo Mlinac
Balkon ispod Triglava, foto: Branko Balaško

Čestitamo svim autorima koji su poslali vrlo uspješne snimke, a zahvaljujemo i svima drugima koji su se odazvali našem foto-natječaju!

2. tema

Četiri godišnja doba u planinama

1. mjesto

U magli, foto: Branko Balaško
Proljeće na Papuku, foto: Kristina Novak

2. mjesto

Sveti Jure (Biokovo), foto: Franjo Mlinac
Detalj sa staze, foto: Mario Žuti
Bitorajka, studeni u topлом, foto: Ivan Marušić
Zalazeće sunce ljubi Veliki Zavižan, foto: Ante Vukušić
Modrić dolac, foto: Ante Vukušić

3. mjesto

Medvednica zimi, foto: Boris Lanča
Snježni čovjek (Medvednica), foto: Đenka Špralja
Jesen, foto: Vladimir Jagušić
Breze na Medvednici, foto: Branko Balaško
Balinovac s maglenim šalom, foto: Ante Vukušić
Moslavčka gora, foto: Slavica Filić

Pohvale

Zimska panorama, foto: Igor Popović
Zima na Medvednici, foto: Mario Žuti
Zima na Velikom Lubenovcu, foto: Željko Tancer
Proljeće u Budinjaku (Žumberak), foto: Mario Žuti
Kukurijek, foto: Đenka Špralja
Kranjski Ilijan, foto: Đenka Špralja
Jesen na Velikom Lubenovcu, foto: Mario Žuti
Jesen u Rožanskim kukovima, foto: Mario Žuti
Jesen na Papuku, foto: Kristina Novak
Drveničke stine, foto: Darko Kos
Čekajući proljeće (Velebit), foto: Igor Popović
Biokovo, foto: Franjo Mlinac
Modrić dolac i Veliki Zavižan, foto: Ante Vukušić
Zavižanska kosa, foto: Ante Vukušić
Velebitski botanički vrt, foto: Ante Vukušić
Balinovac, foto: Ante Vukušić

4. tema – Inozemne planine

1. mjesto

Tre Cime (Dolomiti), foto: Đenka Špralja
Julijiske Alpe, foto: Branko Balaško

2. mjesto

Ponor zove (Mangart, Slovenija), foto: Dražen Demark
Jezero, foto: Gordan Jerkić
Dolomiti Cadini, foto: Đenka Špralja

3. nagrada

Logarska dolina, foto: Branko Balaško

Pohvale

Prema Kredarici, foto: Ivan Marušić
Storžič s Kravacem, foto: Branko Balaško
Rijeka leda - Mer de Glass (Chamonix), foto: Žarko Seršić
Rakov Škocjan, foto: Igor Popović
Nebo nad Jalovcem, foto: Đenka Špralja
Žutokljune galice (Kavke), foto: Željka Rotar
Julijiske Alpe, foto: Igor Popović
Glen Coe, foto: Darko Mohar

5. tema – Slobodni motivi iz planina

1. mjesto

Za Velebit bez mina, foto: Ivan Marušić

2. mjesto

Noćna svjetiljka (Gomirje), foto: Žarko Seršić
Jankovačko jezero, foto: Gordan Jerkić
Izlazak sunca, foto: Željka Rotar

3. mjesto

Leptir, foto: Mario Žuti
Jutarnja rosa s Velebita, foto: Mario Žuti
Jetrenka sa Žumberka, foto: Mario Žuti
Biokovska cesta, foto: Igor Popović
Bijelo i plavo, foto: Josip Pejša

Pohvale

Zavrtnica, foto: Gordan Jerkić
Velebit, foto: Slavko Bolarić
Velebit, foto: Đenka Špralja
Sopotski slap (Žumberak), foto: Slavko Bolarić
Hunjka (Medvednica), foto: Neven Čobanov
Hranilište za djetliće, foto: Mario Žuti
Božićna razglednica, foto: Ivan Marušić
Alpski kotrljani, foto: Neven Čobanov
Makarska s Biokova, foto: Josip Pejša
Suton, foto: Josip Pejša

ocjenjivati ravnopravno s ostalima, držeći se pravila koja su objavljena u časopisu, a imajući u vidu da nam nije cilj isključivati fotografije zbog nekih formalnih razloga, već prikupiti i u časopisu predstaviti što više lijepih slika.

Fotografije su ocjenjivali članovi Uredničkog odbora te dva istaknuta fotografa – poznati planinarski fotograf Tomislav Marković, član HPD-a »Pliva«, i profesionalni fotograf Romeo Ibrišević, vodeći hrvatski panoramski fotograf, član zagrebačkog HPD-a »Željezničar«. Ocjenjivalo se tako da je svatko unutar svake teme izdvojio po tri slike koje zasluzuju po 2 boda i sedam slika koje zasluzuju po 1 bod.

Evo kako je svoj postupak ocjenjivanja opisao jedan od ocjenjivača: »Odabir najboljih fotografija bio je mnogo teži zadatak nego što sam očekivao. Pri odabiru sam najprije primijenio metodu eliminacije. Najprije sam izbacivao »obiteljske« fotografije, zatim fotografije loše kvalitete. U svakoj temi ostalo mi je 30 – 40 fotografija, među kojima sam dalje eliminirao one koje su promašile temu. Dalje sam se rukovodio isključivo prema nazivu teme, a onda sam išao na kvalitetu i umjetnički dojam. Bilo je jako mnogo dobrih fotografija pa sam neke eliminirao teškom mukom, ali trebalo je odabrati samo deset u svakoj kategoriji. Možda su neke koje sam eliminirao mnogo bolje od odabranih, ali to je moj izbor i ja sam ih doživio kao fotografije koje zasluzuju poneki bod. Mnogo je lijepih fotografija, nije se bilo lako odlučiti.«

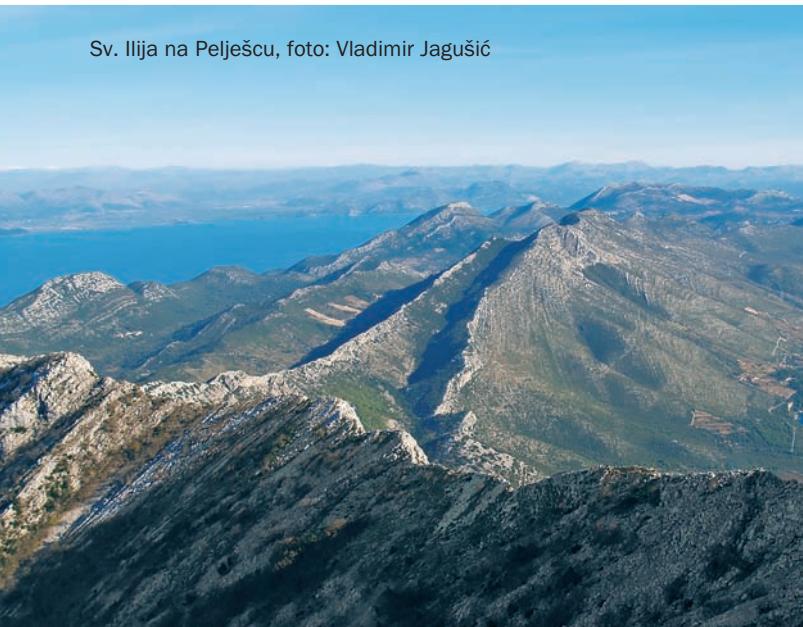
Najbolje fotografije poslali su: Branko Balaško, Slavko Bolarić, Dražen Demark, Slavica Filičić, Vladimir Jagušić, Gordan Jerkić, Darko Kos, Boris Lanča, Ivan Marušić, Franjo Mlinac, Kristina Novak, Josip Pejša, Igor Popović, Željka Rotar, Žarko Seršić, Đenka Špralja, Željko Tancer, Ante Vukušić i Mario Žuti.

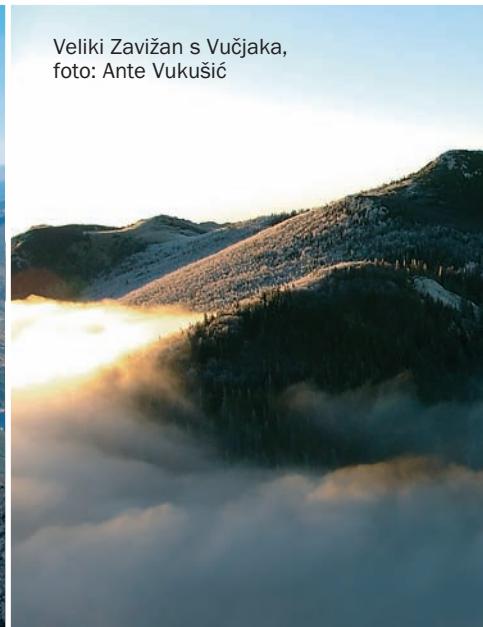
Boje hrvatskih planina

Najbolje fotografije s foto-natječaja na temu
»Vrhovi Hrvatske planinarske obilaznice«

Sv. Ilija na Pelješcu, foto: Vladimir Jagušić

Veliki Zavižan s Vučjaka,
foto: Ante Vukušić

1. mjesto:
Ivanščica, foto:
Đenka Špralja

2. mjesto:
Plešivica s Oštrca,
foto: Slavko Bolaric

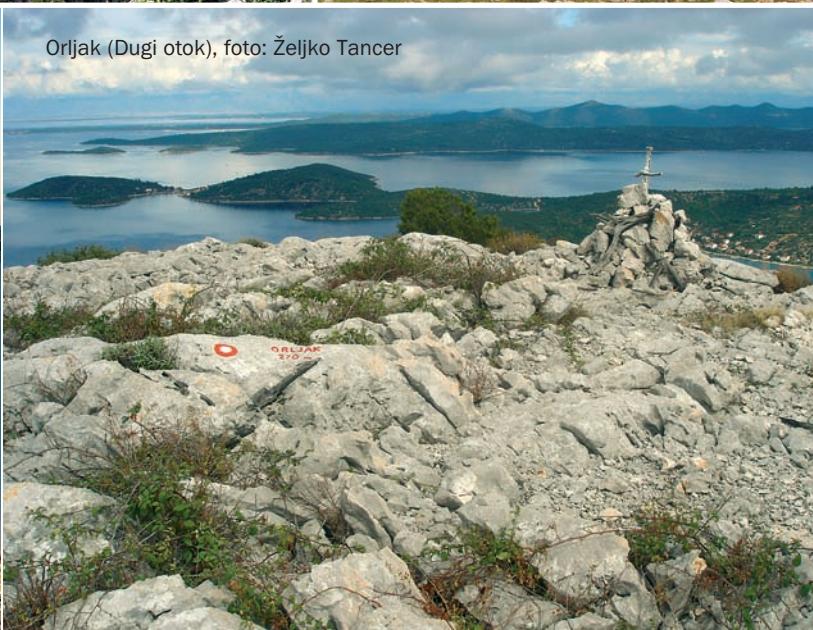
Stijene u Crnopcu, foto: Branko Balaško

Badanj na Dinari, foto: Igor Popović

Orljak (Dugi otok), foto: Željko Tancer

Alpe, Alpe!

Nezaboravan vidik s Golice

Darko Kos, Ivanec

Alpe, Alpe! Tko nije prošao Karavanke, nije video Alpe – rekao je jedan stari planinar na gljivarskoj večeri kad sam mu rekao da napuštam ugodno društvo radi ranojutarnjeg buđenja i odlaska na Karavanke, odnosno na Golicu.

Karavanke su planinski greben koji se pruža u smjeru istok-zapad u dužini od 120 km i

zajedno s Kamniško-Savinjskim Alpama tvori prirodnu granicu između Austrije i Slovenije. Najviši vrh Karavanki je Veliki Stol (2236 m) u središnjem djelu, a od ostalih istaknutijih vrhova najpoznatiji su Peca (2125 m), Olševa (1929 m), Košuta (2133 m), Veliki vrh (2088 m), Golica (1835 m) i Kepa (2143 m). Jedini put koji je u prošlosti spajao zapad s jugozapadnim

DARKO KOS

dijelom Europe vodio je preko Karavanki, odnosno Ljubelja (1370 m). Danas kroz Karavanke prolazi 8 km dug cestovni i željeznički tunel, koji povezuje Sloveniju s ostatkom Europe.

Godine 2000. Karavanke su proglašene parkom prirode, zbog ljepote, ponajviše svojih pašnjaka i biljne raznolikosti. Za Golicu je specifično da su u proljeće livade pune bijelih sunovrata.

Star a ekipa, sve pravi prijatelji, krećemo s naše Ivanečke »špic« ranom zorom ususret Karavankama. Sigurnom rukom naših vozača ubrzo stižemo na granični prijelaz i začas smo u Europskoj uniji. Malo lutamo, tražimo pravi put i, uz rješavanje gumi-defekta, stižemo u Jesenice. Skrećemo desno prema Planini pod Golicom i ubrzo smo na današnjem polazištu, koje je visoko kao i naša Ivanščica (1060 m). Cilj nam je pak visok kao naša Dinara – 1835 m.

Iz prvog pogleda na planinu čovjek odmah shvati da Golica s razlogom nosi to ime. Do približno 1500 metara visine raste crnogorična šuma, a iznad nje su zelene livade.

Na početku puta nude nam se dvije varijante: 1. mimo Fenca (planinarska kuća na 1090 m) – 2 h i 2. preko Savskih jama – 3 h. Savske jame su četiri zatvorena rudnika željezne rude siderita ($FeCO_3$) koji se više od 500 godina crpio iz utroba Karavanki; zatvoreni su krajem 19. stoljeća. Krećemo prvom varijan-

tom, putom po kojem se za dva sata strmijeg uspona kroz prekrasnu crnogoričnu šumu stiže do planinarskog doma pod Golicom, na visini od 1582 m. Dom je otvoren od svibnja do rujna, a raspolaze s 40 ležaja. Opskrbljen je jelom i pićem, a njime upravlja PD »Jesenice«.

DARKO KOS

Na ranojutarnjem suncu bijele se vrhovi Julijskih Alpa u svojoj ljepoti oblika, sa simbolom i ponosom naših susjeda – »kraljem« Triglavom. Ljepota pred kojom čovjeku zastane dah, zbog koje poželi da vrijeme stane kako bi imao vremena upiti svu tu ljepotu! Fotoaparatom zaustavljam vrijeme, punim memoriju.

Put nas dalje vodi zelenim tepihom cik-cak prema vrhu Golice. Pod vrhom prelazimo žičanu ogradu, koja je pod naponom, da ne bi koja krava ili ovca otišla susjedu. Granični kamen, na hrptu smo Karavanki! Slovenska strana je strma, a austrijska se još strmije obrušava u Celovečku kotlinu, Korušku i prema Villachu.

Od doma do vrha stigli smo za 30 minuta. S vrha se pruža prekrasan vidik na sve strane. Lijep jesenski sunčan dan omogućava nam nezaboravne vidike na austrijske Alpe. Raspoznajemo Ankogel i Grossglockner, okovane snijegom. Kamniško-savinjske Alpe nastavljaju se na smjer Karavanki i gledam u daljini njihove zeleno-bijele vrhove. Odlična vidljivost omogućuje nam da golin okom vidimo i Staničev dom ispod Triglava. Okrećem se oko sebe, gledam, slikam, upijam energiju i ljepotu alpskih vrhova! Uz malo truda i znoja čovjek dobiva toliko mnogo.

Sjedam na zeleni travnati tepih i razmišljam o riječima starog planinara s početka priče. Doista je u pravu, provjerite i vi!

Alpe, Alpe!

Cincar – planina za posebne doživljaje

Damir Martinovski, Cerna

Sedam je sati vožnje već bilo za nama kad smo konačno stigli iz naše Cerne do odredišta negdje među oblacima. Duž gotovo cijelog puta pratila nas je kiša, ali se sada između oblaka počelo pokazivati toplo sunce.

Prema dogovoru s vrlo ljubaznim domaćinima, smještamo se u novoizgrađenom domu Planinarskog društva »Cincar« iz Livna. Ne trošimo vrijeme uzalud, već odmah, u pratnji našega stalnog vodiča Hrvoja, krećemo prema vrhu Cincara.

Markacija vodi najprije sat vremena po gotovo ravnoj visoravni Krugu, a tek zatim počinje uspon. Visoravan je izrazito slikovita jer se, dokle god pogled seže, vide samo kamen i niska trava. Osim toga, glavni su vladari te

prostrane visoravni divlji konji, kojih ovdje ima nekoliko desetaka. Upravo je pročitavši u National Geographicu članak o divljim konjima, Žarko predložio da se uputimo na Cincar i upoznamo tu ljepotu.

Prvi konji pušteni su na slobodu sedamdesetih godina prošloga stoljeća, kad su mnogi ovdašnji stanovnici otišli na rad u Njemačku. Konje nisu htjeli prodati, već su ih pustili u divljinu da slobodno žive. Slično se događalo i tijekom prošloga rata, no u ratnom ih je vihor mnogo i stradalo. Konji koji se danas mogu vidjeti na Krugu potomci su preživjelih. Kad upoznate te prekrasne životinje, iznenadit ćete se što nisu potpuno divlji. Prilaze ljudima, neki čak jedu iz ruku, no ako napravite samo jedan

DAMIR MARTINOVSKI

Divlji konji na visoravni Krugu

korak prema njima, odmah bježe. Treba biti miran i strpljiv jer se samo tako može doživjeti čudnovat dodir divlje životinje i čovjeka.

Prve smo konje susreli nakon pola sata hoda. Najprije nam je prišao predvodnik, dobro nas promotrio s nekih dvadesetak metara, intelligentnim pogledom procijenio da nismo opasni, te nam prišao na 2 – 3 metra. Slijedile su ga dvije kobile, a ostali su se, zajedno sa ždrebadi, držali po strani. Petnaestak smo se minuta zabavljali s konjima, a i oni s nama, a onda smo nastavili dalje.

S visoravni se pruža prekrasan vidik prema vršnom dijelu Cincara. Ta velika, dvogrba planina dopola je obrasla niskom travom, a u gornjem je dijelu puna bijelih stijena razbacanih među sivožutim busenima.

Glavnina ekipe odlučila se za blaži uspon, koji veliku kosinu, visoku 600 – 700 metara i nagnutu čak 40 – 45 stupnjeva, zaobilazi s desne strane. Ja se upućujem najstrmijim dijelom. Veselim se tome jer se još nikad nisam penjaо toliko dugom strminom – bilo je i strmijih uspona, ali nikad toliko dugih.

Volim u planini upotrijebiti sva osjetila, no zvukova prirode, osim vjetra, ovdje nema. Sjetim se da u rancu imam mp3-player, koji slušam za vrijeme putovanja, te mi padne na pamet da uspon pokušam dopuniti slušanjem glazbe. Kako volim elektroničku glazbu, izaberem techno set Carla Coxa, stavim slušalice u uši i dobro pojačam glasnoću. U ušima mi odzvana ritam koji me gura naprijed, a i pruža nestvaran osjećaj. Tko kaže da je techno samo za zagušljive dvorane!

Cincar - ta velika, dvogrba planina dopola je obrasla niskom travom, a u gornjem je dijelu puna bijelih stijena razbacanih među sivožutim busenovima

Oblak je negdje daleko, a vidik je više nego spektakularan. Jugozapadno, u daljini, na suncu blješti Buško jezero, lijevo od njega vide se Tušnica, a desno Kamešnica, Troglav i Dinar. U daljini se vide još i Golija i Šator, a ispod planina pogled privlače široko Livanjsko i Glamočko polje. Dakako, lijepo se vidi i prostrana travnato-kamenita visoravan Krug. S druge strane pružaju se u nedogled bosanske planine sa šumovitim dolovima. Uspon s te sjeveroistočne strane bio bi mnogo strmiji. Sada je, na žalost, opasan zbog mina. Ipak, najviše očaravaju oblaci, koji doslovno lebde nekoliko metara iznad moje glave i bacaju tamne sjene po visoravni. Nezaboravno!

Vjetar neumorno puše i hući. Okidam nekoliko fotografija. Uskoro mi se u užitku pri-družuju Žarko i Josip, a za njima postupno stižu domaćin Hrvoje, pa Emanuel i Stjepan, svi umorni, ali sjajnih očiju i radosnog osmjeha. Pozdravi, čestitke, fotografije za uspomenu, okrjepa... Sretni smo zbog dobrog uspona, ali i činjenice da je ovo prva planina viša od 2000 metara na koju su se popeli članovi HPD-a »Grac« iz Cerne.

Po silasku prema domu skrećemo do izvora s odličnom hladnom vodom i starih napuštenih zgrada za pravljenje sira. Sir »Cincar« najbolji je koji sam kušao.

Sutradan odlazimo na Troglav. U Velebit sam zaljubljen, ali Troglav je ipak najljepša planina koju sam vidoio. Za opisivanje ljepote triju vrhova izronjenih iz guste šume i provalije između njih, a tek vidika sa samih vrhova, jednostavno nemam riječi – treba vidjeti i osjetiti mističnu ljepotu tih mesta. Te simbole ljepote prirode trebao bi vidjeti svatko od nas. Ja ću se vratiti!

Na početku je bilo lako. Redovito vježbam i u dobroj sam formi pa mogu napredovati prilično brzo. Negdje na četvrtini uspona primijetim da su Žarko i Josip krenuli za mnom, što mi je jako dragoo jer znam koliko obojica vole strmine. Za njima ide još troje planinara. Što sam više, odmori su sve češći i sve potrebniji – desetak sekundi, koliko treba da se dođe do zraka i malo umiri srce. Na dvije trećine puta već osjećam veću križu, noge sve manje slušaju voljne impulse, a i slabo prospavana noć čini svoje.

Iznad mene je oblak zaposjeo vrh, nadam se da će do moga dolaska otploviti. Uspon je sve strmiji, a snaga na izmaku. Gledajući uzbrdo, odredim si gore mjesto za odmor, no noge stanu na pola toga puta i neće dalje, pa ponovo. Ipak, uskoro Carl Cox završava svoj set, a ja sam konačno na vrhu.

Ugriz zmije otrovnice

dr. Dario Švajda*, Požega

Zmije za čovjeka predstavljaju opasnost te izazivaju strah i odbojnost. U nekim ih predjelima čak ubrajaju u vražja stvorena. Ima, doduše, i krajeva gdje ih štuju kao božanstva. No, činjenica da ugrizom mogu ubiti čovjeka, nalaže oprez pri susretu s njima. Da bismo umirili svoj strah, moramo razbiti mitove i legende koji prate zmije te ih što bolje upoznati da bismo ih se mogli čuvati.

Koliko postoji mitova i legendi o zmijama, toliko postoji i načina liječenja ljudi od njihova ugriza. Uz konvencionalnu medicinu, koja ima i proturječnih preporuka, postoji i tradicijska medicina pa i bizarni tretmani, kao što su amputacije, električni šokovi, crno kamenje ili talismani. Ovim člankom želim sažeti postojeće znanje i predočiti jednostavan i logičan pristup pružanju prve pomoći u slučaju ujeda zmija otrovnica koje žive u našim krajevima (poskoka i riđovki).

U Hrvatskoj zmije godišnje ugrizu 50 do 60 ljudi, a smrtni su slučajevi vrlo rijetki. Smrtnost je manja od 1%. U više od pola slučajeva zmije ugrizu za prste ruku i nogu, i to kad ih se pokuša uhvatiti ili kad se njima nestručno rukuje. Posebno su ugrožena djeca, kad ne shvaćajući opasnost pokušavaju dodirnuti ili uhvatiti zmiju. Ugrizi su mogući i prilikom žetve, skupljanja plodova ili u vrtu. Turisti i planinari vrlo rijetko stradavaju, a kad se to i dogodi, obično je razlog neoprezno kretanje u prirodi. Pružimo li joj priliku, zmija se pri susretu s čovjekom povlači i bježi.

Zmija rijetko napada, a kada se brani, ne ubrizgava uvijek otrov u napadača. Za sve otrovnice možemo općenito reći da je svaki drugi ujed suh, bez ubrizgavanja otrova.

U Europi nema više mnogo otrovnica i prijeti im izumiranje, pa su stoga pod zaštitom. Saznanje da su opasne i da mogu usmrstiti

Koliko postoji mitova i legendi o zmijama, toliko postoji i načina liječenja ljudi od njihova ugriza

čovjeka doprinosi njihovu ubijanju i nestajanju. Malo je ljudi koji pri susretu sa zmijom odmah znaju radi li se o neotrovnjoj zmiji ili otrovnici. Karakteristike europskih otrovnica jesu:

- nikad nisu dulje od jednog metra (ili su to vrlo rijetko)
- na leđima imaju cik-cak prugu
- zjenica im je vertikalna i uska
- glava je trokutasta oblika
- vrat je izrazito uži u odnosu na tijelo.

Zanimljiv je podatak o smrtnoj dozi otrova: smrtna doza otrova riđovke jest 0,11 mg/kg, a poskoka 0,48 mg/kg, što je u suprotnosti s tvrdnjom da je poskok najotrovnija europska zmija.

Neotrovnna se zmija može vrlo lako zamijeniti otrovnom, no ugriz neotrovnih zmija bezopasan je i prolazi bez znakova otrovanja.

Prirodno je stanište poskoka krš Dinarida. Poskoci žive i na otocima Krku, Braču, Rabu, Pagu, Viru, Dugom otoku, Ugljanu, Pašmanu, Šolti, Hvaru, Korčuli, Mljetu, a nalazimo ga i u Lici, na Medvednici, Ivanšćici i Kalniku. Riđovke vole vlažnije krajeve.

Otrovni aparat

Zmije gutaju cijeli plijen. Za to je potrebna vrlo složena prilagodba usta. Životinje koje im služe kao hrana moraju prethodno biti umrtvljene ili ubijene kako bi se proces gutanja i probave mogao nesmetano i bezopasno odvijati.

* Autor je uvaženi liječnik, nekoliko godina bio je pročelnik Komisije za medicinu HGSS-a

Neke zmije guše svoju lovinu, a otrovne ubrizgavaju otrov koji ubija plijen.

Oštrim i zakriviljenim zubima zmije ne mogu komadati plijen pa ga moraju progutati cijelog. Uloga zuba jest i pomoći pri gutanju. Anatomska prilagodba gornje i donje čeljusti i njihova velika rastezljivost omogućavaju zmiji da guta znatno veći plijen no što bi se to dalo zaključiti po veličini njenih usta.

Otrov kojim zmije paraliziraju i ubijaju plijen stvara se u žljezdama vrlo sličnim žljezdama slinovnicama. Otrov zatim žljezdanim kanalićem dolazi do zuba, odakle se kroz šupljinu u zubu ubrizgava u plijen. Naše zmije imaju dva otrovna zuba, koji se nalaze u prednjem dijelu gornje čeljusti, a dugački su od 3 do 5 mm, rijetko do 10 mm. Prije ugriza zmija zauzima položaj za napad, poprimajući oblik nalik slovu S. Napad je brz i munjevit, gotovo nevidljiv, pa ugriz ne mora biti odmah uočen.

Zmijski otrov

Zmijski je otrov jedinstvena mješavina složenih kemijskih spojeva, koji djeluju i kao otrovi i kao probavni sokovi (enzimi). Sadržaj otrova varira od vrste do vrste, pa čak i u zmija iste vrste. Na svojstva otrova utječe i starost zmije, izbor hrane, zatočeništvo i drugo. Mlade zmije imaju jači otrov od starijih. Čak i netom izlegle zmijice imaju potpuno formiran otrov.

Pomoću otrova zmija hvata i probavlja plijen, a može ga upotrijebiti i za obranu. Da pri hvatanju plijena ne bi stradala, zmija brzo napadne i ubrizga otrov te se zatim povlači kako bi otrov učinio svoje. Sve se odvija vrlo brzo. Otrov paralizira disanje ili izaziva smrtonosna krvarenja (u mozak, probavni sustav i sl.). Nakon toga zmija guta plijen.

Otrov je vodenasta, viskozna, bezbojna ili žučkasta tekućina. Sušenjem se dobije bijeli ili žučkast prah. Osušen može trajati desetljećima a da ne izgubi biološka svojstva.

Znakovi i simptomi otrovanja

Nakon ugriza nastupa više simptoma različita intenziteta. Može se razlikovati nekoliko stupnjeva otrovanja:

- bez otrovanja: nema lokalnih simptoma ni reakcija oko mesta ugriza ni nakon više od

sat vremena. Razlog tome može biti da je to bio suh ugriz ili da nas je ugrizla zmija koja nije otrovnica;

- blaže otrovanje: lokalni otok (edem) oko mesta ugriza, bol, mučnina, povraćanje i ubrzan rad srca (tahikardija);
- teže otrovanje: brzo i jako oticanje, crveni tračci po koži koji se šire poput korijena (limfangitis), povećani limfni čvorovi, koji na dodir jako bole (u pazuhu, ako je ugrizena ruka, u preponama, ako je ugrizena noga), povraćanje, proljev, bol u trbuhi i pad krvnog tlaka;
- teško otrovanje: veliko oticanje, koje zahvaća veće područje, a ne samo mjesto ugriza, povećani limfni čvorovi, plavkasto bijela koža, znaci šoka (znojna i hladna koža cijelog tijela, ubrzani srčani rad, ubrzano disanje, otok lica i ždrijela, vrtoglavica, nesvestica, koma).

Nakon ugriza europskih otrovnica lokalne reakcije nastaju unutar sat vremena, a opće reakcije mogu nastati i više sati poslije. Dakle, do nastupa općih znakova imamo vremena ugrizenog dovesti do bolnice. Otrov europskih zmija najčešće djeluje na zgrušavanje krvi, ali zapaženi su i blaži simptomi paralize mišića, posebno kapaka i očnih mišića.

Prognoza je dobra. Simptomi kod lakog i težeg otrovanja nestaju za nekoliko dana. Lokalna nekroza vrlo je rijetka i nema potrebe za daljnjom obradom. Teška su otrovanja rijetka. Češća su kod djece i starijih osoba.

Prva pomoć

Ugriz zmije ne treba podcenjivati, ali ne smijemo ni paničariti. Ne izaziva svaki ujed znakove otrovanja jer su obrambeni ujedi često puta suhi, tj. otrov nije ubrizgan. Svaki se ujed zmije ipak smatra potencijalno vrlo opasnim dok se na osnovi pojave simptoma ne dokaže suprotno. U mnogim slučajevima to nije jasno i više sati.

Mjere prve pomoći treba ograniciti na najvažnije. Ozlijedenog moramo ohrabriti i umiriti jer su česti strah i histerične reakcije, koje priskrivaju stvarne simptome otrovanja. Panika u očevidaca nije dobrodošla, jer može prouzročiti donošenje pogrešnih odluka.

U Hrvatskoj zmije godišnje ugrizu 50 do 60 ljudi, a smrtni su slučajevi vrlo rijetki. Ugriz zmije ne treba podcjenjivati, ali ne smijemo ni paničariti

Ugrizeni ekstremitet (ruku ili nogu) moramo imobilizirati jer svako pomicanje i pokretanje ubrzava kolanje i širenje otrova. Ozlijedenoog transportiramo u ležećem položaju. Što prije valja ukloniti prstenje, satove i narukvice jer brz razvoj otoka može prouzročiti prekid cirkulacije u ruci.

Ako je moguće, identificiramo vrstu zmije koja je ugrizla, ali bez hvatanja i izlaganja nepotrebnom riziku od ponovnog ugriza. Izgled mesta ujeda i brz nastanak lokalnih simptoma jasno pokazuje da se radi o zmiji otrovnici.

Kada je transport do bolnice dug, smijemo bolesniku dati tekućinu na usta, da bi se izbjegla dehidracija, ali ne smijemo davati kavu, čaj i alkohol. Zabranjeno je davanje tekućine osobi koja je bez svijesti jer se time može ugušiti.

Zabranjeno je:

- Podvezivanje iznad mjestu ugriza. Danas je općeprihvaćeno da je podvezivanje opasno jer potpuno prekida kolanje krvi i prouzrokuje teško oštećenje tkiva ispod mesta podvezivanja, što može dovesti do stanja kad je jedina mogućnost amputacija. Uočeno je da kod viperi podvezivanje pojačava edem i povećava nekroze.
- Isisavanje otrova na mjestu ugriza. Postupak je neučinkovit i besmislen jer se ubrizgani otrov ne može isisati iz tkiva. Postoje tvornički proizvedeni aparati koji služe za isisavanje otrova, ali je nekim istraživanjima utvrđeno da primjena takvih uređaja može povećati oštećenja.
- Zarezivanje mesta ujeda. To je opasan postupak, iz više razloga. Jedan od njih je moguće oštećenje živaca, tetiva i krvnih žila, a rezna rana može postati glavno mjesto krvarenja, do kojeg dolazi zbog djelovanja otrova. Taj postupak može i pojačati nekrozu.
- Trenutna amputacija je besmislena.
- Plasiranje leda izaziva lokalni poremećaj cirkulacije pa čak i smrzotine, koje dodatno oštećuju tkivo.

– Davanje seruma na terenu. Treba naglasiti da davanje seruma nije prva mjera prve pomoći. Serum može dati jedino liječnik, koji je svjestan rizika davanja seruma i koji ima lijekove i pribor za borbu protiv posljedica reakcija na serum. Mišljenje da će nošenje seruma i njegovo davanje povećati preživljavanje može biti velika zabluda jer davanje seruma u terenskim uvjetima može biti fatalno.

Na nekim mjestima spominju se i elektrošokovi kao mjera prve pomoći. Na tržištu se mogu naći uređaji koji proizvode struju i šokove, te uređaji koji otrov termički uništavaju. Otrov je termolabilan, a taj uređaj povisuje temperaturu u području gdje se nalazi otrov i time ga uništava. Uspjeh takvog postupka nije dokazan.

Antiviperini serum

Prije upotrebe seruma moramo dobro procijeniti treba li ga primijeniti, jer nije potreban u svim slučajevima zmijskog ugriza. Opcenito možemo reći da se serum koristi kod srednje teških i teških znakova otrovanja. Lokalni efekti koje izaziva otrov nastupaju nekoliko minuta nakon ubrizgavanja otrova i ne mogu se sprječiti davanjem seruma. Djecu tretiramo istim dozama kao odrasle jer su primila istu količinu otrova.

Serum se daje intravenski i u bolničkim uvjetima. Davanje seruma pod kožu ili u mišić oko mesta ujeda nije učinkovito.

Preventivne mjere

Pazite prilikom hodanja kamenjarom, pazite kamo stajete, gdje sjedate i kuda se penjete. Posebna pozornost potrebna je pri provlačenju kroz gustiš i grmlje jer zmije mogu biti na granama. Budite oprezni pri skupljanju grana za vatru. Cipele i duge hlače dobra su zaštita od ugriza.

Ostavite zmiju na miru. Najbolja je preventija ne hvatati je i ne uznenirivati.

Jesen na Grohotu

Jasna Žagar, Sesvete

Radost koju osjeća svaki planinar kad se uputi bilo kojom stazom ili putom prema nekom planinarskom domu ili pak samo u šetnju istočnom Medvednicom, poznata je velikom broju planinara, posebice Sesvečanima. Preljepo je u rano jesensko nedjeljno jutro proći prigorskim naseljima pa stazama i putovima ulaziti sve dublje i dublje u srce planine, ostaviti iza sebe vrevu velikoga grada i uroniti u šarenilo boja kitnjaste šume, osluškivati mrmorenje lišća i žuborenje skrivenog potočića ili se pak samo prepustiti tišini. Užitak je zastati na proplanku, osvrnuti se oko sebe na sve strane, pogledati rosnu livadu, požutjeli voćnjak, zaspalu klet. Baš tako, svečano, lako, osjeća se čovjek na ovom vijugavom putu, što se blatinjav i pust blago uspinje na brežuljak Grohot.

Do Grohota se stiže iz sela Blaguše. Rano je jutro pa tek poneki prolaznik u svečanom ruhu žuri na nedjeljnju misu. O selu Blaguši malo je dostupnih podataka. Tek da se često spominjala u prošlosti, već od 1201. godine. Naziv mu potječe od starog narodnog imena Blagonja, Blagus ili od kršćanskog Blaž. Današnje selo Blaguša bilo je u srednjem vijeku zajedno s Kašinom na području zemljишnog posjeda koji se u povijesnim izvorima naziva "Terra Cassina cum Blagussa". U povelji hrvatskoga kralja Andrije, iz 1217., opisane su granice posjeda prepozita zagrebačkoga kaptola Cirijaka i njegove braće, koji su posjed stavili pod zaštitu Zagrebačke crkve, pod uvjetom da tu zemlju nikada neće oduzeti Cirijaku i njegovim nasljednicima. Jedan od medašnika bio je i hrast koji se nalazio odmah pored crkve u Kašini. Oko vlasništva nad posjedom Blagušom u Čazmi 1396. sporili su se prepozit zagrebački Ladislav i Zagrebački kaptol. Ivan iz Siene presudio je u korist Kaptola.*

Prema usmenoј predaji, u Blaguši je bila neka gradina s dubokim bunarom. Postojanje

Razgledna piramida na Grohotu

utvrde Blaguša potvrđeno je podacima iz povijesnih isprava od kraja 13. do pred kraj 15. stoljeća. Vjekoslav Klaić početkom 20. stoljeća piše da je taj grad jamačno stajao negdje u blizini današnjeg sela i potoka Blaguše. Pretpostavlja se da je bio na brežuljku Gradišću iznad sela, na 245 metara nadmorske visine.

Danas u Blaguši živi nešto više od 600 stanovnika u 177 kućanstava. Mjesto nema škole

* Izvor: Nadu, M.: Povijesne crkve i kapele u Sesvetskom prigorju, 1994., str. 9, 10

pa ovdašnja djeca svaki dan putuju autobusom u Kašinu. Selo je prepuno lijepih kućica ruralne arhitekture, a ponegdje još prkose vremenu kakva drvena hižica, kotac i staja.

Planinarski put začas napušta selo i lijeno se uspinje mimo livada i kletica pa se onda časkom izgubi u šumi. Blijedo sunaše žmirka i s mukom se probija kroz sapunaste nakupine sivih oblaka što mirno klize ka istoku, pa zrakom dotakne i pozlati usamljenu vrbu, dok rosa poput kristalića zablista na povinutoj travi. Rudlava se šuma preljeva u raskoši boja iz zelene u žutu, iz smeđe u crvenu, iz narančaste u zlatnu. Kupine neće dozrijeti, a i poneki šipak tu je tek da rumenilom uljepša nadolazeću tmurnu zimu. Tišina lagano treperi nad krajoblikom pa mi bez glasa milo šapuće na uho nježnu jesensku pjesmu. Oči mi gledaju oblake i vinograde, dok su mi misli razbacane, a srce glasno kuca i odjekuje i veće je od grlenog kestena, što je raširio goleme grane da zagrli njima čitav svijet. Otpalo mi lišće šušti pod nogama, a štapom ga namjerno prevrćem i razbacujem u nevinoj dječjoj igri s prirodom.

Kad čovjek u šetnji sam prolazi šumom, neprimjetno nad njim šumore vremešna stabla, vrebaju lovačke čeke, a mekan put vijuga i za čas se približi cilju svoga putovanja. Danas je to planinarska kuća »Grohot«, koja se nalazi u dubokoj šumi podno istoimenog vrha, na gorskom rebru na svega 474 metra nadmorske

visine. Sagradilo ju je HPD »Blagus« iz Blagušev 1995. godine. Majušna je to jednokatna zidana, koja svojom čistom bjelinom osvježava čupavi proplanak. Usamljeni dežurni grije ozeble ruke uz vatrlicu što tinja iz poljske peći, dok se ugodan miris dima, kakav može nastati samo izgaranjem drva, širi niz put pa nestane negdje u dubini šume. Cvrkuće debela grbava grana pa sve sikće na vrućinu u ognjištu. Ljeti kućica vrvi od posjetitelja, a zimi svi zaborave na nju.

S razgledne, 14 metara visoke željezne piramide pogled leti na sve strane na usnulu Medvednicu i šareno Prigorje. Gledam tako sve uokolo pa sjednem na klupu da malo počinem. Suhi list padne mi na ruku, dok sasvim sama spokojno promatram nevidljivo srce šume. U mislima prebjirem stotine stihova o otpalom lišću, o tišini i jeseni, koji me ispunjavaju toli-kom radošću, a koje zbog zaborava ili straha nikada neću zapisati. U dubokoj, pustoj šumi duša mi treperi poput ptice. Istim blatinjavim putom prolazimo moja sjena i ja i u povratku.

I tako, nečujno lako stigla je večer. S pozlaćenim suhim listom na stolu zamišljeno promatram prozračnu tminu što lebdi iza prozora. Olovka mi gotovo sama klizi po bijelom papiru, bilježeći tako jednostavne obične riječi što ih izgovara srce, da ostane zapisano kako je bila lijepa jesen u mom Prigorju. I tako sve dok mi na oči ne dođe san. U noći jesenskih boja i tištine sanjam o planini.

Glavni odbor HPS-a

Zapisnik sjednice održane 1. ožujka 2008. u Domu HPS-a u Zagrebu

Nazočni članovi Glavnog odbora: H. Kraljević (predsjednik HPS-a), T. Čanić (dopredsjednik HPS-a), V. Novak, R. Bronić, B. S. Körmendy, M. Glagolić, N. Gojević, G. Gabrić, I. Hapač, B. Margitić (članovi Izvršnog odbora), V. Sor (član IO i pročelnik Komisije za školovanje), A. Marović, B. Meštrić, B. Šeparović, J. Kosović, D. Luš, D. Lovreček, V. Simičević, B. Krznarić i G. Škugor (pročelnici komisija za sportsko penjanje, promidžbu i izdavaštvo, planinarsko skijanje, planinarske putove, vodiče, suradnju s upravama zaštićenih planinskih područja, alpinizam, gospodarstvo, kadrovsku, statutarnu i normativnu djelatnost), D. Berljak (HGSS), I. Marinov (PS Split-sko-dalmatinske županije), M. Fulir (PS Krapinsko-zagorske županije), B. Kušen (PS Varaždinske županije), I. Pernar (PS Karlovačke županije), A. Benković (PS Ličko-senjske županije), M. Perković (PS Dubrovačko-neretvanske županije), ukupno 27 članova Glavnog odbora HPS-a.

Ostali nazočni: Miro Mesić (predsjednik Nadzornog odbora HPS-a).

Nakon otvaranja sjednice H. Kraljević, predsjednik HPS-a, zamolio je članove Glavnog odbora da se minutom šutnje sjetimo umrlih planinara od prošle sjednice do danas.

Predsjednik HPS-a dnevni red sjednice od 10 točaka koji je predložen u pozivu na sjednicu i taj je jednoglasno prihvaćen.

Dnevni red:

- Verifikacija članova Glavnog odbora prema članku 26. Statuta HPS-a
- Donošenje Poslovnika o radu Glavnog odbora HPS-a
- Imenovanje pročelnika i zamjenika komisija HPS-a
- Izvještaj o radu HPS-a u 2007. g.
- Izvještaj o radu komisija HPS-a u 2007. g.
- Izvještaj o radu gradskih i županijskih planinarskih saveza
- Zaključni račun HPS-a za 2007. g.
- Izvještaj Nadzornog odbora HPS-a za 2007. g.

- Proračun za 2008. g. - komisije i ukupno HPS
- Razno

Nakon toga jednoglasno je prihvaćen i prijedlog sastava verifikacijske komisije (G. Škugor, N. Gojević i D. Luš), zapisničara (D. Berljak) i ovjerovitelja zapisnika (H. Kraljević i I. Hapač).

1. Verifikacija članova Glavnog odbora prema članku 26. Statuta HPS-a. Verifikacijska komisija je prema predanim evidencijskim listićima ustanovila da je na sjednici nazočno 27 od ukupno 40 članova Glavnog odbora HPS-a. Potreban kvorum je najmanje 21 nazočnih, koji i postoji, a za donošenje pravovaljanih odluka potrebno je 14 jednakih glasova. Izvještaj Verifikacijske komisije jednoglasno je prihvaćen.

2. Donošenje Poslovnika o radu Glavnog odbora HPS-a. Poslovnik o radu Glavnog odbora HPS-a bez rasprave prihvaćen je jednoglasno.

3. Imenovanje pročelnika i zamjenika komisija HPS-a. Bez rasprave svi su pročelnici i zamjenici (navedeni su u zagradama) u stručnim i organizacijskim komisijama HPS-a imenovani jednoglasno – Športsko penjanje: Ana-maria Marović (Vedran Vračar); Odlikovanja: Milivoj Rihtarić (Mato Biličić); Vodiči: Darko Luš (Mladen Mužinić); Gospodarstvo: Božidar Krznarić (Krešimir Bartaković); Speleologija: Dalibor Paar (Martina Borovec); Planinarsko skijanje: Branko Šeparović (Mario Rodeš); Povijest planinarstva: Borislav Aleraj; Zaštita prirode: Slavko Ferina (Miljenko Habrle); Alpinizam: Vedrana Simičević (Damir Pavelić); Planinarski putovi: Jasna Kosović (Tomislav Pa-vlin); Školovanje: Vladimir Sor (Darko Domišjanović); Promidžba i izdavaštvo: Branko Meštrić (Alan Čaplar); Statutarno, normativna i kadrovska: Goran Škugor (Žarko Adamek); Suradnja s upravama zaštićenih planinskih po-

dručja: Dražen Lovreček (Miro Mesić) i Planinarski pohodi, visokogorski usponi i daleka putovanja: Željko Žarak (Tomislav Marković). Osim toga je na prijedlog B. Meštrića (predsjednika i izdavaštvo) jednoglasno usvojen popis službenih e-mail adresa s imenima i prezimenima pročelnika i dužnosnika @plsavez.hr.

4. Izvještaj o radu HPS-a u 2007. g. V. Novak, predsjednik Izvršnog odbora, i D. Berljak, glavni tajnik HPS-a, kratko su se osvrnuli na izvještaj o radu HPS-a objavljen u »Hrvatskom planinaru« br. 1/2008. Značajka je HPS-a širok raspon djelatnosti, po čemu je jedinstven između sedamdesetak nacionalnih planinarskih saveza u svijetu, a ostvaruje se u 15 stručnih i organizacijskih komisija. One su u 2007. godini izvele oko 180 (prosječno jedna svaki drugi dan) akcija, ekspedicija, pohoda, susreta, škola, tečaja, seminara, vježbi, predavanja i natjecanja, na kojima je sudjelovalo preko tri tisuće naših članova. U HPS-u je krajem 2007. registrirana 251 planinarska udruga, od toga 221 planinarsko društvo i klub, 11 županijskih i gradskih planinarskih saveza, dvije stanice vodiča, HGSS i njegovih 15 stanica. Godinu ćemo pamtititi po velikom uspjehu Prve ženske alpinističke ekspedicije »Cho Oyu 2007«, koja je krajem godine dobila niz priznanja izvan HPS-a, dobro organiziranim Danom hrvatskih planinara na Malačkoj, 10. jubilarnom pohodu na Dinaru i ostalim vrlo kvalitetno izvedenim saveznim akcijama. Izvještaj je jednoglasno prihvaćen. U 2007. godini obavljeni su i svi potrebni pravni poslovi oko osnivanja Učilišta HPS-a, te je u okviru ove točke dnevnog reda, a na prijedlog Komisije za kadrovsku, statutarnu i normativnu djelatnost za normativne akte, jednoglasno donesena i sljedeća odluka: Zbog donošenja Zakona o obrazovanju odraslih koji je donesen nakon prošle sjednice Glavnog odbora, a na kojem je usvojena odluka o osnivanju Učilišta HPS-a, potrebno je promijeniti naziv ustanove tako da glasi »Planinarsko učilište«, a potrebno je uvažiti i sve ostale odredbe koje se u tom Zakonu odnose na rad takvog učilišta i propisuju za njegov rad. Ovlašćuje se Izvršni odbor HPS-a za daljnja usklađivanje ovakve odluke s eventualnim primjedbama Ministarstva i Trgovačkog suda. Nakon dobivanja pozitivnog

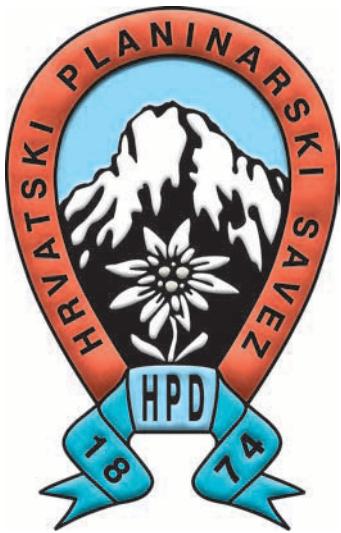
mišljenja Ministarstva, ta se odluka dostavlja Trgovačkom судu radi registracije, a nakon toga krenut će se s registracijom programa po kojima će Učilište raditi.

5. Izvještaj o radu komisija HPS-a u 2007.

Izvještaji o radu stručnih i organizacijskih komisija HPS-a u 2007. godini primljeni su u Uredu HPS-a i u sažetom obliku objavljeni u HP 1/2008. D. Berljak, glavni tajnik HPS-a, naveo je neke od poznatih činjenica u odnosu (komisija-pročelnik-Ured HPS), jer se ponavljaju situacije koje otežavaju rad u tom području. Vrlo je čest slučaj površno ispunjenih putnih naloga, njihova zakašnjela predaja, hitni zahtjev za gotovinom za pojedine akcije komisija bez potrebne prethodne najave blagajni, traženje sredstva za akcije koje nisu u godišnjim planovima i proračunima komisija, nepodnošenje izvještaja o pojedinim akcijama, kao i izlaženje iz okvira nadležnosti komisija po pojedinim pitanjima. Pojedini pročelnici donose planove rada s nerealnim i velikim financijskim sredstvima. Ured HPS-a i tijela HPS-a ne samo da za rad komisija usmjeruju sav prihod od članskih marštica (uz dio koji ide za osiguranje članova), već i iz drugih izvora pronalaze još gotovo trećinu ukupnoga godišnjeg proračuna za rad komisija. Međutim, gotovo sve komisije koje osim pravne osobnosti i posebnog žiro-računa imaju sve ostale ovlasti samostalnog djelovanja, ne ostvaruju, zapravo i ne pokazuju interes i nastojanje da i same priskrbe potrebna dodatna financijska sredstva. Većina od njih ima što za ponuditi, samo treba uložiti malo napora i za takav oblik djelovanja. Primjer da je to moguće bila je ženska ekspedicija za Cho Oyu čije su sudionice, naravno, sa svim potrebnim ovlastima Izvršnog odbora HPS-a i Komisije za alpinizam, skupile preko milijun kuna za svoju akciju, pokrile sve troškove te čak ostvarile i višak od nekoliko desetaka tisuća kuna za druge akcije u Savezu.

Izvještaji stručnih i organizacijskih komisija HPS-a za 2007. godinu prihvaćeni su jednoglasno.

6. Izvještaj o radu gradskih i županijskih planinarskih saveza. Izvještaje gradskih i županijskih planinarskih saveza u pisanim oblicima dostavili su planinarski savezi Krapinsko-zagorske, Varaždinske, Ličko-senjske i Karlovačke

županije. Njihovi predstavnici, kao i predstavnici ostalih planinarskih županijskih saveza, dali su na sjednici i usmeno kraći prikaz rada tih udruga. I. Marinov je iznio zapažanja o odnosima u PS Splitsko-dalmatinske županije, o čemu je prije sjednice Glavnog odbora i u pisanim obliku obavijestio Ured HPS-a. Većina zapažanja se odnosila na status HPD-a »Mesor« u tom Savezu, na što mu je replicirao G. Gabrić. U nastavku rasprave bilo je pitanja o neučlanjivanju pojedinih planinarskih društava u županijskim savezima, kao i čestom nepoznavanju godišnjeg plana rada, proračuna i njegove realizacije u pojedinim županijskim i gradskim savezima. Ta pitanja nisu u nadležnosti Glavnog odbora HPS-a, a odgovore na njih mogu planinarska društva, odnosno registrirane članice tih saveza, potražiti samo u tim savezima.

7. Zaključni račun HPS-a za 2007. g. Glavni tajnik HPS-a objasnio je stavke zaključnog računa HPS-a za 2007. godinu koji su svi članovi Glavnog odbora dobili uz pozive za sjednicu. Prihod u 2007. bio je 2.675.089,44 kn, prenesen ostatak iz 2006. godine iznosio je 301.839,33 kn, što je ukupno iznosilo 2.976.928,77 kn. U ukupnom prihodu je od prodaje članskih markica ostvareno 443.111,00 kn. Ukupni rashod bio je 2.736.007,85 kn, odnosno ostvaren je pozitivni saldo od 240.920,92 kn, koji je uobičajena pričuva za sve djelatnosti Saveza u prvom tromjesječju kada su najmanji prihodi. Usapoređujući te rezultate s godinom

ranije, vidljivo je da su ukupni prihodi u 2007. g. bili 76 % veći od onih u 2006. g., a tome su u znatnom dijelu razlog naknadno dogovorena sponzorska sredstva za ekspediciju Cho Oyu. No i bez toga je HPS, u vrlo složenim gospodarskim uvjetima u Hrvatskoj, poslovao u 2007. godini izuzetno uspješno; sve obveze izvan HPS-a, i prema komisijama HPS-a i godišnjem proračunu koji je usvojio Glavni odbor, obavljane su u cijelosti, uredno i na vrijeme. Međutim, postoje problemi na koje treba upozoriti. Planinarska društva, iako im je za podignute markice dužničko-vjerovnički odnos tek na kraju svakog tromjesječja, račune često ne plaćaju ili to ne obavljaju na vrijeme, a tijekom godine podižu i nerealan broj markica pa ih zatim vraćaju HPS-u, često i izvan roka (15. siječnja za prošlu godinu). Zbog sve veće inflacije, naraslih zahtjeva komisija, poskupljenja cijena roba i usluga, Ured HPS-a, ali i nadležna tijela HPS-a, morat će uložiti dosta napora da višegodišnji izuzetan rast prihoda (npr. u 2000. godini bio je oko 750 tisuća kn, a prošle godine već se približio na tri milijuna) zadrže bar na sadašnjoj razini. Zaključni račun prihvaćen je jednoglasno.

8. Izvještaj Nadzornog odbora HPS-a za 2007.

U pisanim obliku bio priložen materijalima uz poziv na sjednicu Glavnog odbora. Nadzorni odbor HPS-a pozivan je na sve sjedice Izvršnog odbora, na njima bio nazočan te time izravno pratilo način rada tog tijela i pravovaljanost donesenih odluka. Isto je tako obavio uvid u ostvarenje programa HPS-a, zakonitosti i primjene općih i organizacijskih akata i zaključaka prošlogodišnje Skupštine, Glavnog odbora, Izvršnog odbora i komisija HPS-a, materijalnog i financijskog poslovanja HPS-a te rada stručne službe i Ureda HPS-a. Ocijenio je da je sve navedeno obavljeno zakonski, u skladu sa Statutom HPS-a i prema odlukama tijela HPS-a. Izvještaj Nadzornog odbora prihvaćen je jednoglasno.

9. Proračun za 2008. g. - komisije i ukupno

HPS. Predložen je proračun uskladijenih prihoda i rashoda od 1.870.920,92 kn. Od članskih markica i iskaznica planira se 450.000,00 kn, a ostali prihodi (gotovo milijun i pol kuna iz drugih izvora financiranja). Sredstvima od članskih markica plaća se polica osiguranja za sve čla-

nove društava i financira djelatnost svih stručnih i organizacijskih komisija HPS-a. U tim akcijama sudjeluje oko 3.000 naših članova, u 2008., planira se oko 250 akcija, a predviđena su sredstva u ukupnom iznosu od 500.000,00 kn. Glavne stavke petnaest komisija jesu ove: Planinarski putovi: tečaji za markaciste, školanje instruktora, izrada metalnih žigova za vrhove HPO-a i VPP-a, materijal za rad, sastanci i interventne akcije na terenu (20.000 kn); Gospodarstvo: natječaj za obnovu planinarskih objekata i hitne potrebe preko godine (200.000 kn); Promidžba i izdavaštvo: priručnici, plakati, letci i druga manja izdanja, uređivanje web stranice, kalendar za 2009., obilježavanje 100. godišta »Hrvatskog planinara«, završetak digitalizacije svih brojeva tiskanih u 110 godina, dogradnja servera za web stranicu (117.000 kn); Speleologija: seminari, istraživački logori i ekspedicije (19.000 kn); Vodiči: zimski i ljetni tečaj, tečaj za vodiče društvenih izleta, visokogorska vježba, oprema, nove značke (33.000 kn); Zaštita prirode: deset tradicionalnih akcija tijekom godine (6.500 kn); Priznanja: sastanci Komisije, nabava plaketa, diploma i značaka (15.000 kn); Školovanje: tisak diploma za planinarske i stručne škole, tisak programa školanja (7.000 kn); Alpinizam: Fournel – skup penjača u ledu, nastupi reprezentacije u Svjetskom kupu lednog penjanja i za prvenstvo Hrvatske, ispit za naslov »alpinist«, instruktorski seminar i ispit, skup alpinista u Engleskoj, tečaj za mlade alpiniste u Chamonixu (17.000 kn), Športsko penjanje: natjecanja za prvenstvo Hrvatske, pripreme reprezentacije, seminari i sastanci (19.000 kn); Planinarsko skijanje: prvenstvo Hrvatske i oprema (13.000 kn); Povijest planinarstva: daljnje uređenje arhive u Samoborskom muzeju i zbirke u Ogulinu (6.000 kn); Suradnja s upravama zaštićenih planinarskih područja (3.000 kn); Planinarski pohodi, visokogorski usponi i daleka putovanja (3.000 kn) i pričuvna sredstva za sve komisije u slučaju važnih akcija koje se nisu mogle planirati (21.500 kn). Predloženi proračun komisija od 500.000,00 kn i ukupni proračun HPS-a za 2008. u iznosu od 1.870.920,92 kn prihvaćeni su jednoglasno.

10. Razno. D. Luš je obavijestio o poznatim problemima oko povremenih preklapanja

djelatnosti vodičke službe HPS-a i udruge koja nije članica HPS-a (Savez gorskih vodiča Hrvatske) te o kadrovskoj obnovi Stanice vodiča Zagreb.

B. Kušen, predstavnik Planinarskog saveza Krapinsko-zagorske županije, obavijestio je o pripremama za Dane hrvatskih planinara koji će se 24. i 25. svibnja 2008. održati kod planinarske kuće Belecgrad u organizaciji HPD-a »Belecgrad« iz Belca.

I. Pernar, predstavnik Planinarskog saveza Karlovačke županije, zatražio je objašnjenje povodom odredbi Zakona o pružanju usluga u turizmu koje se odnose na planinarske udruge. V. Novak, predsjednik IO HPS-a, u svom odgovoru naveo je činjenicu kako je HPS, odnosno njegova tijela u fazi pisanja teksta tog Zakona u tadašnjem Ministarstvu mora, turizma, prometa i veza, na sve odredbe koje su se ticale planinarskih udruga dao konkretne primjedbe i prijedloge, no one u konačnom tekstu Zakona nisu prihvачene. Nakon stupanja Zakona na snagu o njegovim odredbama raspravljalo se na dvije posljednje sjednice Izvršnog odbora HPS-a, a na temelju desetak pitanja u pisanim obliku koji je sastavio jedan od članova Izvršnog odbora, očitovala se u međuvremenu i naša Komisija za statutarnu, normativnu i kadrovsku djelatnost. Međutim, u želji cjelovitog i neupitnog tumačenja zatražila je i dodatno mišljenje od Ministarstva turizma. Nakon primitka tog mišljenja i svih ostalih važnih informacija o toj problematici, o njima će raspravljati Izvršni odbor i bit će prosljeđeni članicama HPS-a. U kraćoj raspravi, u kojoj je sudjelovalo nekoliko članova Glavnog odbora, D. Berljak je uz očitost spornih odredbi iz tog Zakona, naveo da se ponekad i među planinarima zaboravlja gdje završava naša statutima propisana djelatnost, a gdje počinje turistička djelatnost. Ako ima takvih težnji, one se ne mogu provoditi kroz planinarsku udrugu, već jedino osnivanjem turističke agencije. Dodao je, kako je u svijetu sve manja tendencija zajedničkih odlaska velikih skupina na planinarenje.

Sjednica je započela u 11:10, a završila u 14:20 sati.

Zapisničar: D. Berljak
Ovjerovitelji: H. Kraljević, I. Hapač

ZAPOČELE PRIPREME ZA OBNOVU PREMUŽIĆEVE STAZE

Na sastanku Komisije za planinarske puteve HPS-a, planinarskih društava koji održavaju planinarske puteve po Velebitu i predstavnika Parka prirode Velebit održanom u ožujku ove godine raspravljalo se o dalnjem održavanju velebitskih planinarskih putova. Neka društva to čine savjesno, s puno pozrtvovanja i brižno, mnoga društva zanemaruju preuzete obveze, a ima i društava koji samovoljno markiraju staze, bez suglasnosti Komisije za planinarske puteve Hrvatskog planinarskog saveza i Parka prirode Velebit. Bilo je riječi i o planinarskim putovima koji prolaze kroz minski sumnjava područja na južnom dijelu Velebita.

Mnoge ljubitelje velebitskih ljepota razveselit će vijest iz Parka prirode Velebit da je u tijeku snimanje stanja Premužićeve staze, nakon kojeg će u idućih sedam godina slijediti etapna obnova staze, za što su osigurana sredstva. Najviše obveza oko održavanja planinarskih putova po Velebitu preuzeli su Planinarsko društvo »Željezničar« iz Gospića i HPD »Zagreb-Matica«, a HPD »Paklenica« iznenadilo je sve HPS odlukom da odustaje od održavanja 2/3 putova koje je dosad održavalо. Mnogo problema na terenu stvara HPD »Prpa« iz Baških Oštarija koje nekontrolirano markira staze po srednjem i dijelu južnog Velebita, čime brojne planinare dovodi u zabunu, a na mnogo

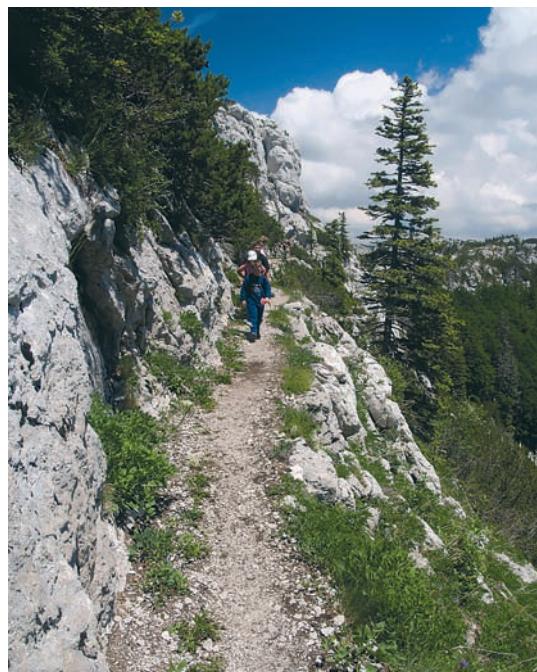
mjesta nestručno postavlja osiguranja na stijene i dovode u opasnost planinare koji nisu svjesni što ih na određenom spuštanju čeka (npr. silazak s Bačić kuka). Kad se utvrdi plan upravljanja i održavanja planinarskih putova po Velebitu, Park prirode Velebit izradit će unificirane putokaze i pomagati društima koja održavaju planinarske puteve osiguravajući potreban materijal i usluge prijevoza.

Tomislav Čanić

TEČAJI ZA MARKACISTE

Tijekom ove godine Komisija za planinarske puteve HPS-a održat će tri tečaja za markaciste. Tečaji će se održati u ovim terminima: 12. i 13. travnja na Mosoru, 31. svibnja i 1. lipnja na Baškim Oštarijama na Velebitu te 11. i 12. listopada u Samoborskom gorju. Tečajima se mogu priključiti planinari iz bilo kojeg dijela Hrvatske. Planinarska društva koja žele svoje članove uputiti na tečaj trebaju prijaviti kandidate dva tjedna prije početka tečaja i poslati ispunjeni obrazac za markaciste i fotografiju veličine kao za osobnu iskaznicu za svakog kandidata.

Jasna Kosović

Premužićeva staza u Rožanskim kukovima

OBNOVA LAPJAKA – NAJAVA ŽNIJI POSAO U 2008. GODINI

Godišnja skupština HPD-a »Sokolovac 1898« u Požegi održana je 19. siječnja 2008. u Nastavno-obrazovnom centru HEP-a u Velikoj, zato što su počeli radovi na obnovi društvenog doma »Lapjak«. Prema tradiciji, skup je uzorno organiziran i održan u nazoznosti Vlade Novaka, predsjednika Izvršnog odbora HPS-a, Darka Berljaka, tajnika HPS-a, zatim požeškog gradonačelnika i saborskog zastupnika Zdravka Ronka te Brune Horvata, predsjednika Turističke zajednice grada Požege. Tu su bili i predstavnici planinarskih društava iz Daruvara, Kutjeva, Lipika, Našica, Nove Gradiške, Orahovice, Osijeka, Pakrac, Pleternice, Slavonskog Broda i Velike te predstavnici parkova prirode Papuk i Velebit.

Iz tajničkog izvještaja za 2007. razvidno je da su požeški planinari sudjelovali na 30 izleta i pohoda u zemlji i inozemstvu. Kao domaćini, uspješno su organizirali jubilarne, 25. »Papučke jaglace«, prvi proljetni izlet slavonskih planinara, Martinje u Požegi, Planinarski tjedan s nekoliko predavanja i Planinarski maskenbal. Upravni odbor održao je sedam sjednica, a organizirano je i 10 radnih akcija na uređenju dru-

WWW.IZFOTELJE.COM

WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM

Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI MONOKULARI DALEKOZORI

Više informacija na WWW.LAPIS-PLUS.HR ili WWW.IZFOTELJE.COM

LAPIS PLUS **Veliki izbor**
WWW.LAPIS-PLUS.HR Odjeće, obuće, torbi
ruksaka, noževa, kompasa,
dalekozora

TEL:01/4668-785

YUKON **PRO-LUX** **FAST AIM** **SIMMONS** **WEAVER** **Paco** **LP BlackBird**

štvenog doma »Lapjak« u Velikoj i planinarskog sklo ništa »Trišnjica« u Papuku. Uredivani su i markirani planinarski putovi, a pojedinci su se posebice iskazali prilikom uređenja novih društvenih prostorija u Požegi. U nakladi Biblioteke »Papuk«, koja djeluje u sastavu Društva, objavljena je publikacija »Kad se digne kuka i motika« i dvije razglednice. Požeški su planinari moralno i savjetima pomogli kutjevačkim planinarskim kolegama da utemelje HPD »Vidim«, a suradnjom u elektroničkim medijima i tisku, promicali su planinarske i ekološke teme.

Kako Društvo ove godine obilježava 110. obljetnicu organiziranog planinarstva u Požegi i pola stoljeća od izgradnje doma »Lapjak« u Velikoj, usvojen je bogat program rada za 2008., uključujući i visokogorski pohod u planine Norveške ili Francuske.

Nakon odustajanja od prodaje »Lapjaka«, najviše će posla biti na njegovoj obnovi. Ukupna investicija iznosi više od milijun kuna. Do lipnja je planirano uređenje prizemlja. Moderniziran prostor bi se iznajmio, a nastavilo bi se uređenjem soba s 80 ležajevima. Vizija, volja, potpora, mnogo obećanja i nešto novca postoje, a to je za početak dovoljno.

Na kraju su čelnici HPS-a uručili požeškim planinarama četrnaest brončanih, srebrnih i zlatnih znakova priznanja te Plaketu HPS-a Antunu Lovriću, Vjekoslavu Trobiću i Josipu Gariloviću, koji je dobio i

najviše društveno priznanje, diplomu »Stjepan Lovrić - Stipa«.

Skupština je zaključena zajedničkom večerom i planinarskom veselicom, uz nastup glazbenog sastava »Ritam-band« iz Požege.

Ivan Jakovina

STO DRAGOJLI NA OKIĆU

Obilježavajući 165. godišnjicu prvog penjačkog uspona u Hrvatskoj, 13. travnja ove godine HPD »Željezničar« iz Zagreba tradicionalni pohod na Okić Dragojlinom stazom organizira pod nazivom »Sto Dragojli na Okiću«. Na taj način iskazat će se posebna zahvalnost i pažnja ilirki Dragojli Jarnević, hrabro ženi i velikoj zaljubljenici u prirodu i domovinu, ali i svim našim dragim kolegicama planinarkama. Dragojla Jarnević (Karlovac, 4. 1. 1812. - 12. 3. 1875.) davne je 1843. godine (30 godina prije osnivanja prve planinarske organizacije u Hrvatskoj) bez ikakve planinarske opreme i znanja, bosonoga, s prijateljem »plazila« kroz divlju i romantičnu ljepotu južnoga okičkog stijenja »da bi se mogla sa velikog verha jedne nepristupne klisure koja steremo u visinu viri – po Horvatskoj razgledati!« Dragojla Jarnević lijep je primjer u hrvatskoj povijesti kako se voli priroda i domovina i kako se u radu za njen boljšitak angažira čovjek »malih snaga«, ali velikog duha.

U spomen na taj uspon, svake se godine u travnju održava Dragojlin pohod na Okić. Tom prigodom alpinisti, visokogorci i speleolozi iz HPD-a »Želje-

Okić

NJEMAČKI OSAMDESETOGODIŠNJAK – HRVATSKI PLANINAR

Gospodin Hermann Landvogt iz Seulberga kod Bad Homburga, sjeverna Njemačka, član je PD-a »Novi Zagreb« i zaljubljenik u hrvatske planine. Taj svjetski putnik i vrstan fotograf, proslavio je prošlog ljeta svoj 80. rođendan na Velebitu, kamo već od 1968. svako ljeto dolazi sa svojim fotoaparatima, najčešće u društvu supruge Renate (rođene 1934.). Hermann se rodio 1927., po zanimanju je precizni mehaničar, a glavni su mu hobiji fotografija i ornitologija. U Drugom svjetskom ratu bio je kao 17-godišnjak u ruskom zarobljeništvu i preživio je glad zahvaljujući dobroti ruskoga časnika koji je nadzirao zarobljenike. Ruski čuvari su zažmirlili kad su zarobljenici obijali vagone u potrazi za hranom i sve je bilo dobro dok kao čuvare nisu postavili – njemačke vojниke!

Svojim je fotoparatom obišao mnoge krajeve svijeta, na Aleutima je tragao za medvjedima, penjaо se na Rocky Mountains, Mount McKinley, Durmitor, Maglić, Klek, Biokovo – ali od svih planina srcu mu je najviše prirastao Velebit, kamo najčešće dolazi zajedno s fotografom prirode Vladimirom Pfeiferom, takoder članom PD-a »Novi Zagreb«. Landvogtu ne smeta ni poodmakla životna dob; čim dode na »svoj« Velebit, on se preporodi i ne može se načuditi raznovrsnosti ljepota te naše planine. Kad je poslije Domovinskog rata došao do Tulovih greda, tako se njima

oduševio da ga nisu uplašili ni natpsi da ulazi u minska polja. Iako nije naučio hrvatski, odavno je zavolio Hrvate i za vrijeme Domovinskog rata desetak je puta dovezao svoj kombi pun humanitarne pomoći, a nije ga bilo strah dovesti se i do prve borbene crte. »Vi Hrvati i ne slutite koliko zdravije živate i kakvo prirodno bogatstvo imate« – često zna reći. Pa ako iduće ljeto sretnete na Velebitu čudnoga starog čovjeka s hrpom fotografskog pribora, sjetite se da bi to mogao biti gospodin Landvogt i srdačno ga pozdravite.

prof. dr. Željko Poljak

zničar« stazu dodatno osiguravaju rukohvatima od užadi pa je uspon – naravno, uz potreban oprez – nezaboravan doživljaj. O tome svjedoče i mnogi zapisi planinara u Knjizi dojmova, iz koje vidimo da su Dragojlinu stazu svladale i trudnice, i ljubitelji pasa sa svojim ljubimcima, djedovi i bake s unucima itd. Na pohodu svake godine sudjeluje sve više planinara – od dječje dobi pa do onih u sedmom i osmom desetljeću života. Svaki sudionik pohoda dobiva iskaznicu koja služi za evidentiranje sudjelovanja u pohodu i stjecanje priznanja.

U okviru ovogodišnjeg pohoda prisjetit ćemo se i Dragutina Belaćića - Žohara, vrsnog alpinista i učitelja mnogih mladih alpinista – kojemu je u spomen napravljen Žoharov kliničani put. Taj se put nalazi u neposrednoj blizini Dragojline staze pa vještiji planinari koji vole veće izazove i tamo mogu isprobati svoje sposobnosti. Pozivamo sve zainteresirane planinare, a posebno planinarke, da nam se pridruže 13. travnja na Okiću!

Zdravko Molak

ZA 35. OBLJETNICU – VAGANSKI VRH

Planinarsko društvo »Željezničar« iz Gospića obilježit će svoj 35. rođendan na najvišem vrhu Velebita – Vaganskom vrhu. Okupljanje zainteresiranih sudionika bit će u subotu 26. travnja od 9 do 9:30 sati ispred Hotela »Ana« u Gospiću. Osobnim vozilima i manjim autobusima (do 30 sjedala) sudionici pohoda doći će do Raduča i odatle šumskom cestom do Buncovca, odakle počinje penjanje na Vaganski vrh. U 14 sati na vrhu će se održati svečanost kojom će se obilježiti 35. obljetnica postojanja jednog od najaktivnijih ličko-senjskih društava. U slučaju lošeg vremena pohod će se ipak održati, ali će se svečanost odgoditi za navečer u 19 sati na Baškim Oštarijama. Za planinare koji žele iskoristiti dva dana vikenda na Velebitu osigurat će se smještaj (potrebno ga je ranije rezervirati). PD »Željezničar« planira svoju obljetnicu obilježiti i izdavanjem prigodne knjižice. Za sve informacije i rezervacije smještaja na raspolaganju su telefoni 053/574-065 i 098/961-00-42.

Tomislav Čanić

KALENDAR AKCIJA

8. 4. - 3. 6.	Planinarska škola HPD 'Zagreb-Matica' HPD 'Zagreb-Matica', Zagreb	HPD 'Zagreb-Matica', Zagreb Bruno Šibl, 098/237-566
13. 4.	Izlet po Pazinskom planinarskom putu Borut - izvor Pazinčice - Lesiščina - Planik - Korita - Lupogl	PD 'Pazinka', Pazin Giovanni Sirotti, 052/621-257, 098/254-183
13. 4.	Dragojlin pohod na Okić Samoborsko gorje: Okić	HPD 'Željezničar', Zagreb
13. 4.	Pohod 'Tragom prvog izleta HPD Sisak' Hrastovička gora	HPD 'Sisak', Sisak Nedjeljko Balog, 098/257-050 V. Žarković, 098/17-95-220, vlasta.zarkovic@sk.t-com.hr
13. 4.	Dan PD »Malačka« Planinarska kuća »Malačka«	HPD 'Malačka - Donja Kaštela', Kaštel Stari
14. 4. - 2. 6.	Alpinistička škola HPD 'Zagreb-Matica' HPD 'Zagreb-Matica', Zagreb	HPD 'Zagreb-Matica', Zagreb Iris Bostjančić, 091/51-63-135
14. 4.	Proljetni pohod Vinica Martinščak pl. kuća 'Mladen Polović', Vinica - Martinščak	HPD 'Vinica', Duga Resa Antun Goldašić, 099/40-40-743 Moric Vahtarić, moric.vahtaric@ka.t-com.hr
16. - 21. 4.	Tragovima apoksiomena Cres, Osorščica na Lošinju	PK 'Osorščica', Mali Lošinj Bolto Gaberšek, 098/403-469 Marčela Badurina, marcela.badurina@jadranka.t-com.hr
19. - 20. 4.	Proljetni pohod po Ravnoj gori Ravna gora	PD 'Ravna gora', Varaždin Zlatko Smerke, 042/741-433, 091/48-27-673 Marijan Fabetia, 098/659-250
19. 4.	16. rusov pohod na Medvednicu Bliznec - Njivice - Hunjka - Sljeme - pansion Medvednica	PD 'Ericsson - Nikola Tesla', Zagreb Damir Kuzmanić, 091/52-92-075, damir.kuzmanic@zg.t-co
20. 4.	Otvorenje sezone šetnice Kamačnik Vrbovsko - Kamačnik	PD 'Kozarac', Vrbovsko Tatjana Kušić, 051/875-987 Brankica Mišić-Mareš, 098/368-984
20. 4.	Dan PD 'Brezovica', Petrovsko pl. kuća 'Ačkova hiža' na Brezovici	PD 'Brezovica', Petrovsko Mladen Sitar, 098/64-74-111 Ivana Hršak, 091/51-59-399
20. 4.	Izlet Podunavskim pješačkim putom Mišino brdo - Aljmaš - Erdut	HPD 'Zanatlijja', Osijek Marijan Špiranec, 091/54-09-548 Ljiljana Havranek, 098/528-270
20. 4.	Medvednica bez smeća - eko-akcija Medvednica - Bikčevičeva staza - Puntijarka	HPD 'Zagreb-Matica', Zagreb Edo Hadžiselimović, 098/98-84-994
20. 4.	Obilazak puta 'Ante Frua' Šibenik - pl. kuća 'Ćićo' - Orlovača - Dubrava	HPD 'Kamenar', Šibenik Ante Juras, 022/215-914, 098/79-91-381
20. 4.	Proljeće na Bilogori Bilogora, pl. dom 'Kamenitovac'	HPD 'Bilogora', Bjelovar Đuro Gustović, 043/231-025, 098/871-698
26. 4.	35. obljetnica PD 'Željezničar', Gospić Baške Oštarije	PD 'Željezničar', Gospić Tomislav Čanić, 053/574-065, 098/96-10-042
26. 4.	5. long walk day Brseč - Skitāča (40 km)	PD 'Skitaci', Labin pd.skitaci@pu.t-com.hr, 091/51-03-532
26. 4.	Rusov pohod na Medvednicu Bliznec - Njivice - Hunjka - Grafičar - Risnjak	PD 'Ericsson - Nikola Tesla', Zagreb
26. 4.	Planinarski maraton 'Mosor 2008' Mosor: Klis - Omiš	HPD 'Ante Bedalov', Kaštel Kambelovac Josip Pejša, 021/221-402, 091/73-08-109

27. 4.	Oda proljeću Omiška Dinara	HPD 'Imber - Mosor', Omiš Miomir Fistanović, 021/863-357, 091/53-71-042 Pjero Orlandini, 021/861-745, 098/96-71-395
30. 4. - 1. 5.	Izlet povodom 50 godina ZPP-a Kalnik - Grebengrad - Ham Pokoje - Ivančica	HPD 'Ivančica', Ivanec Borislav Kušen, 042/782-135, 098/90-31-833
1.5.	Liječničkom planinarskom stazom na Medve Medvednica: Gračani - Brestovac - Snopljak	PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb B. Banek, 091/41-00-216, berislav.banek@zg.t-com.hr
1. 5.	Tradicionalno okupljanje na Strahinjščici pl. kuća "Strahinjščica"	PD 'Strahinjščica', Krapina Biserka Bajcer, 091/57-65-056 Branko Vrhovec, 091/15-36-772
1. - 4. 5.	Prvosvibanjski pohod po Mljetu Otok Mljet	PD 'Mljet', Govedari Marin Perković, 098/470-469, marin.perkovic1@du.t-com.hr
3. 5.	Planinarski pohod na Špičunak Park šuma Golubinjak - Hirčeva špilja - Špičunak	PD 'Špičunak', Lokve Vili Novak, 051/831-148, 091/25-28-104
4. 5.	Dan pješačenja u Istarskoj županiji Kružna staza oko Pazina	PD 'Pazinka', Pazin Giovanni Sirotti, 052/621-257, 098/254-183
4. 5.	Dan HPD 'Kuna gora', Pregrada pl. kuća 'Kuna gora'	HPD 'Kuna gora', Pregrada Stjepan Novačko, 098/499-435 Vesna Vešličić, 098/13-54-982, 091/56-53-322
30. 4. - 1. 5.	Izlet povodom 50 godina ZPP-a Kalnik - Grebengrad - Ham Pokoje - Ivančica	HPD 'Ivančica', Ivanec Borislav Kušen, 042/782-135, 098/90-31-833
1.5.	Liječničkom planinarskom stazom na Medve Medvednica: Gračani - Brestovac - Snopljak	PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb B. Banek, 091/41-00-216, berislav.banek@zg.t-com.hr
1. 5.	Tradicionalno okupljanje na Strahinjščici pl. kuća "Strahinjščica"	PD 'Strahinjščica', Krapina Biserka Bajcer, 091/57-65-056 Branko Vrhovec, 091/15-36-772
1. - 4. 5.	Prvosvibanjski pohod po Mljetu Otok Mljet	PD 'Mljet', Govedari Marin Perković, 098/470-469, marin.perkovic1@du.t-com.hr
3. 5.	Planinarski pohod na Špičunak Park šuma Golubinjak - Hirčeva špilja - Špičunak	PD 'Špičunak', Lokve Vili Novak, 051/831-148, 091/25-28-104
4. 5.	Dan pješačenja u Istarskoj županiji Kružna staza oko Pazina	PD 'Pazinka', Pazin Giovanni Sirotti, 052/621-257, 098/254-183
4. 5.	Dan HPD 'Kuna gora', Pregrada pl. kuća 'Kuna gora'	HPD 'Kuna gora', Pregrada Stjepan Novačko, 098/499-435 Vesna Vešličić, 098/13-54-982, 091/56-53-322
7. - 12. 5.	Četiri otoka Lošinj, Ilovik, Susak, Unije	PK 'Osorščica', Mali Lošinj Bolto Gaberšek, 098/403-469 Marčela Badurina, marcela.badurina@jadranka.t-com.hr
10. - 11. 5	Dan planinara Dalmacije Orebić - Sveti Ilja	PD 'Sveti Ilja', Orebić Ivana Trojanović, 098/565-087 Ivana Židić, 098/285-226
18. 5.	19. pohod 'Pješačenjem do zdravlja' Bater - Kurin	PD 'Strilež', Crikvenica Josip Pravdica, 051/785-358, josip.pravdica@ri.t-com.hr
18. 5.	Japetićev pohod - stazom osnivača Društva	HPD 'Japetić', Samobor Darko Dömörfy, 098/302-700
24. - 25. 5.	DAN HRVATSKIH PLANINARA Ivančica, pl. kuća 'Belecgard'	HPS i HPD 'Belecgard', Belec Stjepan Hanžek, 091/79-41-399, 049/460-070 Verica Havočić, 098/16-09-056

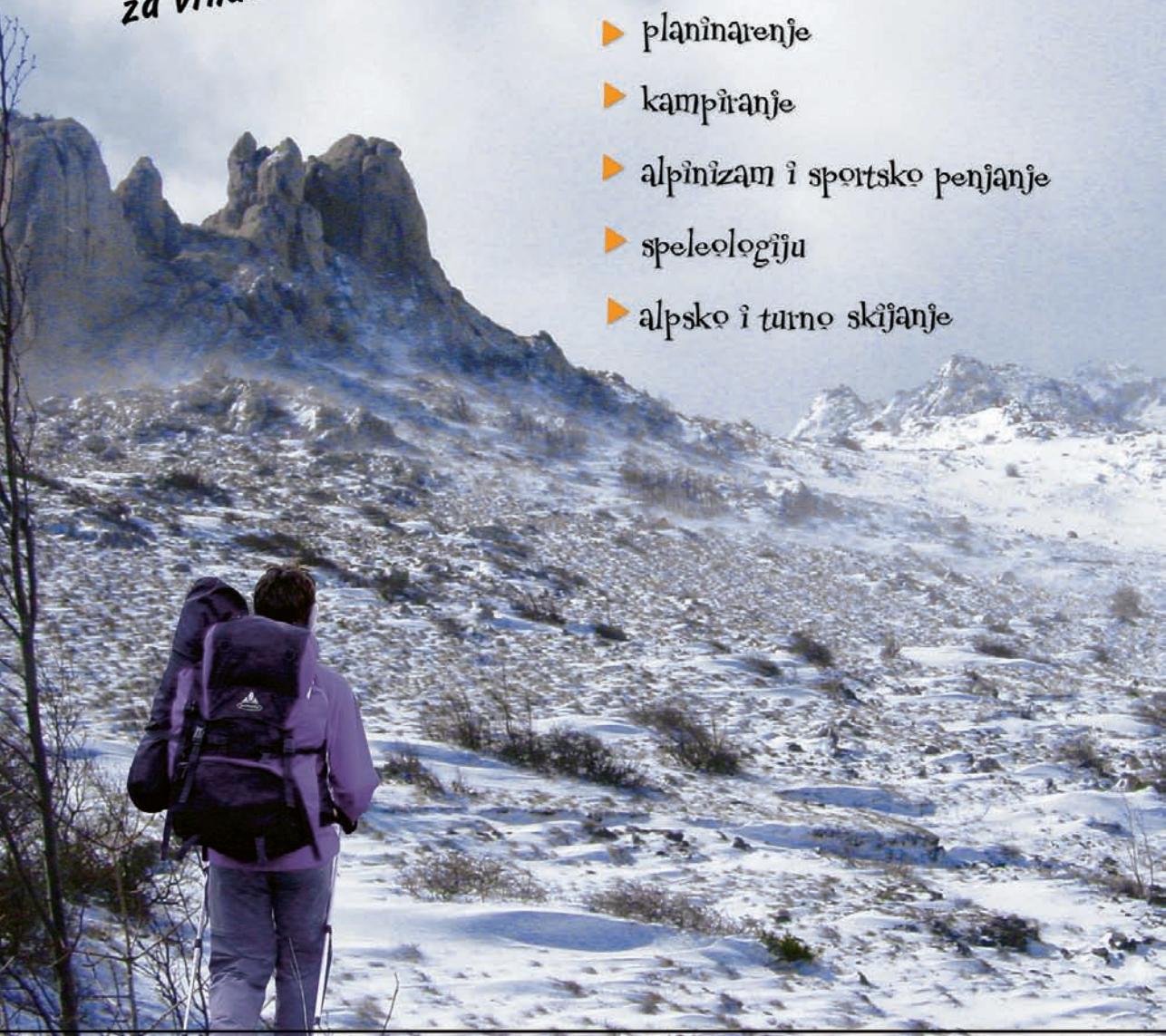
Vrhunac
outdoor oprema

Zagreb: Vlaška 78, tel: +385 1 4572 323,
Rijeka: Janeza trdine 9, tel: +385 51 315001

Pro Montana

e-mail: vrhunac@vrhunac.hr
www.vrhunac.hr

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

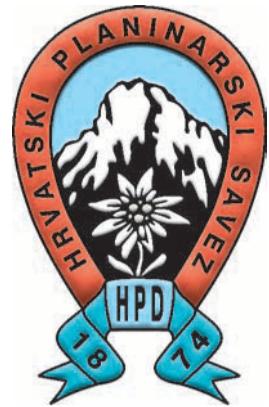
OPREMA ZA AKTIVAN BORAVAK U PRIRODI:

- ▶ planinarenje
- ▶ kampiranje
- ▶ alpinizam i sportsko penjanje
- ▶ speleologiju
- ▶ alpsko i turno skijanje

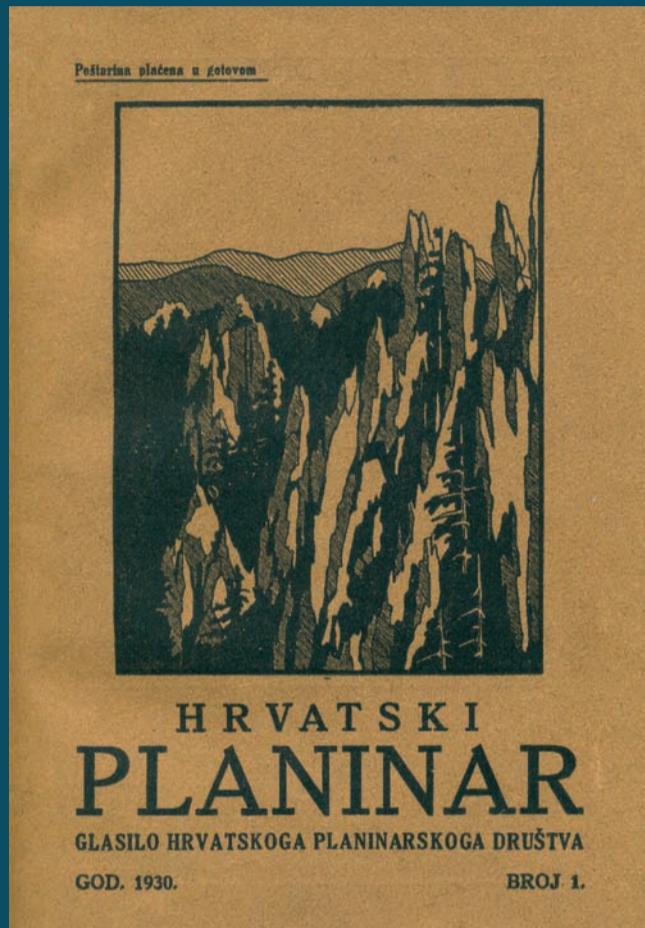
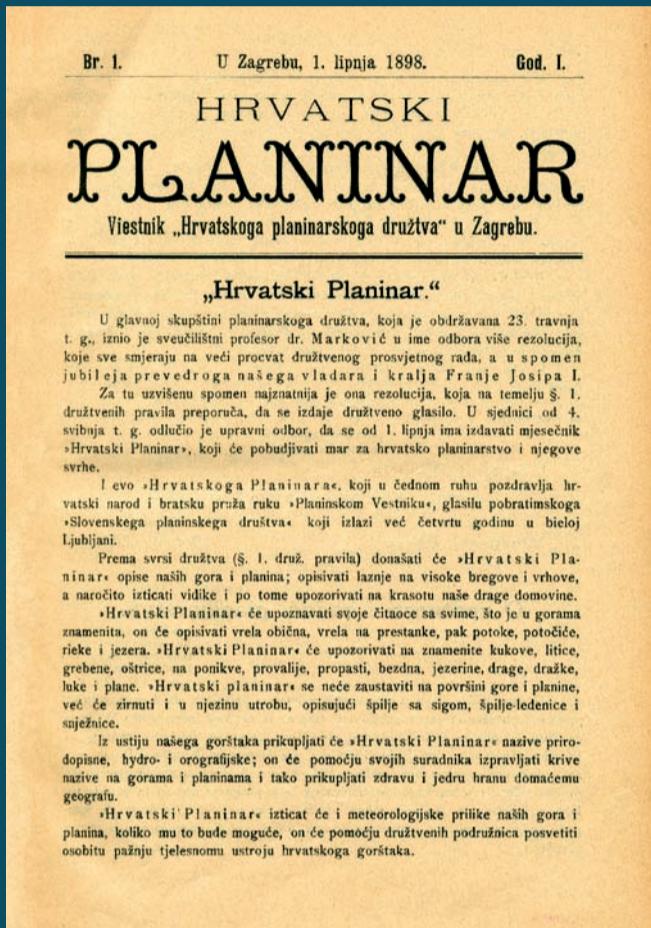
Članovima HPS-a na gotovinsko plaćanje odobravamo popust **-10%**
a na jednokratno plaćanje karticama **-5%**

HRVATSKI PLANINAR

110 GODINA
100 GODIŠTA

časopis koji spaja generacije

»Hrvatski planinac«, časopis Hrvatskog planinarskog saveza, **najstariji je hrvatski časopis iz područja fizičke kulture i jedan od najstarijih europskih planinarskih časopisa**. Osim što je odigrao veliku ulogu u razvitku hrvatskog planinarstva, ekspedicionalizma i speleologije, časopis već više od stotinu godina ima vodeću ulogu u hrvatskoj planinarskoj književnosti.

Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. godine. Od 1910. do 1913. izlazio je kao prilog Obzorovog »Vijenca«, pod naslovom »Planinarski list«, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. **U 100 godišta i 110 godina objavljeno je više od 28.500 stranica, 21.000 članaka i vijesti te 15.000 slika.**

Časopis izlazi svaki mjesec i distribuiru se preplatnicima putem pošte. Želite li se pretplatiti, nazovite Hrvatski planinarski savez, tel. 01/48-24-142, 01/48-23-624 ili pošaljite e-mail: hps@plsavez.hr. Više informacija o časopisu: www.plsavez.hr/HP

